

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Кафедра публічного та приватного права

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять та самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право»

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри публічного та
приватного права
Протокол № 4 від 25.11.2021 р.

Чернігів 2021

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО. Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 081 «Право» / Укл.: Барабаш А.Г. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2021. – 112 с.

Укладач:

БАРАБАШ АЛЛА ГРИГОРІВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

Відповідальний за випуск:

БАРАБАШ АЛЛА ГРИГОРІВНА, доцент кафедри публічного та приватного права, кандидат юридичних наук, доцент

Рецензент:

СЕЛЕЦЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ВІКТОРОВИЧ, декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО».....	7
1.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право»	7
1.2. Структура навчальної дисципліни	17
1.3. Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право».....	19
2. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ	22
ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	22
Семінарське заняття 1. Поняття міжнародного приватного права. Методи правового регулювання, що застосовуються у міжнародному приватному праві	22
Семінарське заняття 2. Джерела міжнародного приватного права	27
Семінарське заняття 3. Характеристика колізій та колізійні норми у міжнародному приватному праві	32
Семінарське заняття 4. Питання дії колізійних норм. Загальні поняття міжнародного приватного права	36
Семінарське заняття 5. Суб'єкти міжнародного приватного права.....	42
Семінарське заняття 6. Право власності та речові права у.....	47
міжнародному приватному праві	47
Семінарське заняття 7. Договірні зобов'язання.....	55
Семінарське заняття 8. Міжнародне перевезення	63
Семінарське заняття 9. Правове регулювання трудових правовідносин з іноземним елементом	69
Семінарське заняття 10. Правове регулювання шлюбних правовідносин з іноземним елементом	73
Семінарське заняття 11. Правове регулювання сімейних правовідносин з іноземним елементом	78
Семінарське заняття 12. Правове регулювання спадкових правовідносин з іноземним елементом	84
Семінарське заняття 13. Деліктні зобов'язання у міжнародному приватному праві	88
Семінарське заняття 14. Міжнародний цивільний процес	93
3. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ	97
4. МІЖНАРОДНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ДО ВСІХ ТЕМ КУРСУ	100
5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ УКРАЇНИ ДО ВСІХ ТЕМ КУРСУ	104
6. ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВСІХ ТЕМ КУРСУ	109
7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	112

ПЕРЕДМОВА

Міжнародне приватне право – це одна із самостійних галузей права, правової науки та окрема навчальна дисципліна. Міжнародне приватне право як галузь права включає в себе сукупність правових норм, що регулюють міжнародні невладні відносини з «іноземним елементом». Завданням міжнародного приватного права є регламетація вказаних відносин для всебічного захисту прав та інтересів суб'єктів права, створення єдиного правового простору щодо здійснення ними своїх прав та обов'язків, укріплення співпраці держав, які належать до різних економічних, правових, соціальних, культурних систем. Міжнародне приватне право як окрема навчальна дисципліна поділяється на дві частини: загальну та особливу. В загальній частині навчального курсу розглядаються загальнотеоретичні питання, що мають значення для міжнародного приватного права в цілому, а саме: поняття, предмет, система і зміст цього права, його джерела і форми, методи правового регулювання, вчення про колізійні і матеріально-правові норми; правові режими, загальні положення щодо суб'єктів, низка інших загальних понять і принципів. Особлива частина містить аналіз питань власності, зобов'язальних відносин. Нею охоплено також спадкові відносини, шлюбно-сімейні, трудові та основи міжнародного цивільного процесу. Особлива частина міжнародного приватного права складається з таких розділів: право власності, зокрема, інтелектуальної власності, спадкове право; загальні положення зобов'язального права; міжнародні перевезення; шлюбно-сімейні відносини; міжнародні трудові відносини; міжнародний цивільний процес; міжнародний комерційний арбітраж.

У процесі вивчення дисципліни «Міжнародне приватне право» здобувачі вищої освіти засвоюють принципи, методи, джерела міжнародного приватного права, основні поняття, особливості колізійного методу правового регулювання суспільних відносин. За результатами вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти набувають:

1) загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності;

2) спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК5. Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права;

СК8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права;

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Згідно з освітньо-професійною програмою очікуваними результатами вивчення дисципліни є наступні програмні результати навчання:

ПРН8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин;

ПРН13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту;

ПРН20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів;

ПРН21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки;

ПРН23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право» з іншими дисциплінами полягають у тому, що «Міжнародне приватне право» викладається після засвоєння здобувачами вищої освіти таких навчальних дисциплін, як «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Міжнародне публічне право», «Римське приватне право», «Цивільне право», «Господарське право», «Адміністративне право», «Трудове право».

Навчальний план передбачає вивчення «Міжнародного приватного права» у наступних формах: лекції, практичні заняття, самостійні заняття, індивідуальна робота.

На лекційні заняття вноситься 1/3 матеріалу, який пропонується до вивчення. Лекційні заняття системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам вищої освіти усвідомити та засвоїти основні положення міжнародного приватного права як галузі права.

Семінарські заняття проводяться як згідно з питаннями, які розглядалися під час лекційних занять, так і за питаннями, які пропонувалися здобувачам вищої освіти для самостійного вивчення. Проведення семінарських занять має за мету навчити майбутніх фахівців правильно і свідомо застосовувати набуті знання та чинні правові норми при вирішенні конкретних справ, що виникають у процесі регулювання відносин з іноземним елементом.

Самостійна робота планується як форма навчання, що має на меті засвоєння матеріалу, передбаченого навчальною програмою, але не охопленого лекційними заняттями. У процесі самостійного опрацювання теми здобувач вищої освіти повинен вивчити відповідний матеріал за підручником, а також використовуючи спеціальну літературу, рекомендовану програмою і викладачем; знайти і проаналізувати законодавчі та інші нормативні акти з даної теми.

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти полягає у підготовці ними контрольної роботи та рефератів. Індивідуальна робота має за мету опрацювання відповідної теми за законодавчими актами, науковими монографіями, періодичними виданнями, де висвітлюються теоретичні питання міжнародного приватного права та практика його застосування. Важливе значення при індивідуальній підготовці до занять має ознайомлення з практикою.

До переліків нормативних актів і літератури вміщені чинні закони та підзаконні нормативні акти із зазначенням, як правило, офіційного видання, де вони вперше надруковані. При користуванні вказаними нормативними джерелами треба враховувати, що за час дії до переважної більшості з них вносилися зміни і доповнення. Тому необхідно намагатися відшукувати останні

редакції цих нормативних актів і використовувати саме їх. При цьому найзручніше користуватися офіційними веб-сайтами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Президента України.

1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО»

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право»

Змістовий модуль 1. Основи міжнародного приватного права

Тема 1. Поняття міжнародного приватного права. Методи правового регулювання, що використовуються у міжнародному приватному праві

Поняття міжнародного приватного права. Зміст міжнародного приватного права. Об'єкт регулювання у міжнародному приватному праві. Поняття «іноземного елемента» у цивілістичних правовідносинах. Загальна характеристика складу норм міжнародного приватного права. Міжнародне приватне право як галузь права, галузь науки, навчальний курс. Система міжнародного приватного права. Передумови виникнення міжнародного приватного права.

Поняття методу правового регулювання. Матеріально-правовий метод регулювання правовідносин. Колізійно-правовий метод як основний метод регулювання цивілістичних відносин з «іноземним елементом». Значення принципу автономії волі сторін (вибір права сторонами) у міжнародному приватному праві. Законодавство України про принцип автономії волі учасників правовідносин. Використання порівняльного методу у міжнародному приватному праві, у правотворчій діяльності, правозастосуванні, доктрині права. Об'єкти порівняння у міжнародному приватному праві.

Тема 2. Джерела міжнародного приватного права

Поняття джерела права. Види джерел міжнародного приватного права. Співвідношення юридичної сили джерел міжнародного приватного права. Норми Конституції України та інших нормативно-правових актів України про співвідношення юридичної сили джерел права. Міжнародний договір та звичаї як основні джерела міжнародного приватного права.

Класифікація міжнародних договорів у міжнародному приватному праві. Правонаступництво держав стосовно міжнародних договорів. Правонаступництво України стосовно міжнародних договорів, які містять норми міжнародного приватного права. Участь України у міжнародних двосторонніх договорах. Участь України у міжнародних багатосторонніх договорах.

Поняття міжнародного правового звичаю. Види звичаїв, що застосовуються у міжнародному приватному праві. Застосування правових звичаїв для регулювання цивілістичних відносин з «іноземним елементом» за участю суб'єктів права України.

Загальна характеристика національного законодавства як джерела міжнародного приватного права. Нормативно-правові акти держав, спрямовані

на регулювання цивілістичних відносин з «іноземним елементом», що містять матеріально-правові норми. Нормативно-правові акти держав, у яких переважають колізійні норми, що застосовуються до цивілістичних правовідносин з «іноземним елементом». Норми міжнародного приватного права у «внутрішньому» за походженням законодавстві України.

Поняття судової практики як джерела міжнародного приватного права. Держави, для яких характерна судова практика як джерело міжнародного приватного права. Вплив узагальнень судової практики на правотворчість.

Поняття правової доктрини як джерела міжнародного приватного права. Держави, у яких правова доктрина є джерелом регулювання цивілістичних відносин з «іноземним елементом». Значення доктрини права в Україні.

Поняття уніфікації норм міжнародного приватного права та уніфікованих норм. Способи уніфікації норм міжнародного приватного права: у сфері національного права та міжнародних джерелах права. Пряма та непряма уніфікація норм міжнародного приватного права. Модельні акти законодавства. Значення міжнародних організацій у створенні уніфікованих норм міжнародного приватного права (Гаазька конференція з міжнародного приватного права, Міжнародний інститут уніфікації приватного права (УНІДРУА), Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародна морська організація (ІМО), Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжамериканський інститут міжнародного права. Рада Європи та інші). Приєднання України до актів, створених міжнародними організаціями, які займаються уніфікацією норм міжнародного приватного права.

Тема 3. Характеристика колізій та колізійні норми у міжнародному приватному праві

Виникнення колізій у міжнародному приватному праві.

Поняття колізійної норми. Структура колізійної норми.

Колізійні норми і особливості її застосування. Колізійна норма, її структура і особливості. Елементи колізійної норми. Колізійна норма як норма цивільного та інших галузей права.

Класифікація колізійних норм.

Еволюція основних колізійних прив'язок. Основні формули прикріплення та сфери їх застосування. Особистий закон і його варіанти: закон громадянства чи закон національності; закон місця проживання. Закон «національності» юридичної особи. Закон місцезнаходження речі. Закон, що вибраний сторонами угоди (автономія волі). Закон місця вчинення акту: закон місця вчинення угоди; закон місця виконання зобов'язання. Закон країни продавця; закон місця вчинення правопорушення; закон валюти боргу, закон місця укладення шлюбу; закон прапора; закон держави, з яким певне правовідношення найбільш тісно пов'язане; закон суду. Додаткові колізійні прив'язки. «Гнучкість» колізійних прив'язок. Субсидіарне застосування колізійних прив'язок.

Тема 4. Питання дії колізійних норм. Загальні поняття міжнародного приватного права

Дія колізійних норм у часі. Зворотне відсилання. Відсилання до закону третьої держави (трансмісія). Вирішення питання про зворотне відсилання нормами законодавства України.

Вирішення питання про зворотне відсилання до закону третьої держави нормами законодавства України.

Поняття публічного порядку у правових системах. Обмеження дії колізійної норми шляхом застосування застереження про публічний порядок. Концепція позитивного застереження про публічний порядок. Концепція негативного застереження про публічний порядок. Поняття основного правопорядку (публічного порядку) за правовими нормами України. Джерела права України, що містять норми про публічний порядок.

Зміст концепції обходу закону. Держави, у яких заборонено обхід закону. Держави, у яких дозволено обхід закону. Норми законодавства України про обхід закону.

Необхідність встановлення змісту іноземного права. Іноземне право як «право» або «факт». Типовий, для суб'єктів права більшості держав, спосіб встановлення змісту норм права іноземної держави. Органи держав, що сприяють встановленню змісту норм права іноземної держави. Міжнародне співробітництво з питань встановлення змісту норм права іноземної держави. Наслідки невстановлення змісту іноземного права. Законодавство України про встановлення змісту норм права іноземної держави.

Умови, за яких виникають «кульгаючі» відносини. Правові наслідки «кульгаючих» відносин. Способи усунення «кульгаючих» відносин.

Правові режими у міжнародному приватному праві. Взаємність у міжнародному приватному праві. Реторсія як вид взаємності.

Дипломатичний захист суб'єктів приватного права за кордоном.

Тема 5. Суб'єкти міжнародного приватного права

Фізичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права. Поняття «іноземний громадянин», «особа без громадянства» (апатрид), «біпатрид». Поняття доміцилію фізичних осіб. Колізійні прив'язки, за якими визначають право- та дієздатність фізичних осіб. Особливості статусу біженців та вимушених переселенців за нормами міжнародного приватного права.

Цивільно-правова відповідальність іноземних громадян. Цивільно-правова відповідальність осіб без громадянства. Особливості цивільно-правової відповідальності осіб, що користуються імунітетами й привілеями.

Норми Конституції України, інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів за її участю про правовий статус іноземних громадян і осіб без громадянства в Україні (в аспекті міжнародного приватного права) - майнові, трудові, сімейні та інші права й обов'язки.

Правовий статус громадян України за кордоном.

Юридичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права. Поняття «юридична особа», ознаки та види юридичних осіб. Особистий статут

юридичної особи. Визначення «національності» юридичної особи. Колізійні норми, які допомагають встановити правосуб'єктність юридичної особи.

Правовий статус іноземних юридичних осіб в Україні. Правовий статус юридичних осіб з приналежністю до України в інших державах.

Правовий статус держави як суб'єкта міжнародного приватного права. Види імунітету держави. Особи, що представляють державу у приватноправових відносинах з «іноземним елементом». Норми законодавства України про державу Україна як суб'єкт міжнародного приватного права.

Змістовий модуль 2. Право власності та зобов'язання у міжнародному приватному праві

Тема 6. Право власності та речові права у міжнародному приватному праві

Поняття права власності. Зміст права власності. Поняття речових прав. Види речових прав. Значення поділу речей на рухомі та нерухомі для приватноправових відносин з «іноземним елементом». Позовна давність як строк здійснення і захисту права власності і речових прав.

Колізійні питання, що виникають внаслідок реалізації права власності та речових прав. Колізійна прив'язка «закон місця знаходження речі». Значення «особистого закону» власника для встановлення правового статусу речей. Спеціальні колізійні прив'язки, що застосовуються до вирішення колізій, якщо майно передається за зовнішньоторговельним договором (контрактом) та в інших випадках переходу права власності на майно. Правила, за якими визначають обсяг прав власника, виникнення й припинення права власності.

Колізійні норми національного законодавства України, застосовувані до права власності й інших речових прав. Колізійні норми міжнародних договорів за участю України, застосовувані до права власності й інших речових прав.

Поняття націоналізації. Наслідки націоналізації для осіб, що вступають у цивільно-правові відносини з «іноземним елементом». Екстратериторіальна дія законів іноземної держави про націоналізацію.

Поняття іноземної інвестиції. Об'єкти іноземного інвестування. Суб'єкти здійснення іноземних інвестицій. Правові режими, що надаються суб'єктам здійснення іноземних інвестицій для реалізації їх прав і виконання обов'язків. Державні гарантії, що надаються іноземним інвесторам.

«Внутрішні» за походженням нормативно-правові акти України про правовий режим іноземних інвестицій. Міжнародні договори за участю України, норми яких спрямовані на встановлення правового режиму іноземних інвестицій.

Правовий статус майна, що знаходиться за кордоном України, та є у власності суб'єктів права України. Порядок управління та розпорядження майном, що є у власності суб'єктів права України та знаходиться за кордоном України.

Імунітет майна іноземної держави. Право власності та речові права у разі будівництва об'єктів за кордоном, призначених для здійснення представницьких функцій держави.

Норми міжнародного приватного права, застосовувані для захисту культурних цінностей.

Право інтелектуальної власності у міжнародному приватному праві. Об'єкти права інтелектуальної власності. Промислова власність. Патенти на винаходи, корисні моделі.

Територіальний характер авторських прав і прав на винаходи. Міжнародна торгівля інтелектуальною власністю. Охорона авторських та суміжних прав нормами міжнародних договорів і національного законодавства.

Значення міжнародних організацій для захисту інтелектуальної власності (Всесвітня організація інтелектуальної власності, Світова організація торгівлі). Угода TRIPS.

Колізійні норми законодавства України, що застосовуються до правочинів, предметом яких є право інтелектуальної власності. Участь України у міжнародних багатосторонніх договорах, що містять норми про право інтелектуальної власності. Участь України у міжнародних двосторонніх договорах, що містять норми про право інтелектуальної власності.

Тема 7. Договірні зобов'язання

Поняття зобов'язання та підстави його виникнення. Позовна давність як строк здійснення і захисту зобов'язальних прав.

Концесійні договори, договори про розподіл продукції, компенсаційні договори, контракти з надання технічного сприяння, інші.

Джерела, що містять матеріально-правові норми з питань зобов'язального права: міжнародні багатосторонні договори, міжнародні двосторонні договори, національне законодавство, закони, типові договори, міжнародні комерційні терміни, інше. Значення теорії «lex mercatoria» для відносин у сфері зобов'язального права.

Колізії, що виникають внаслідок укладення договорів та їх неналежного виконання чи невиконання. Колізійні прив'язки, застосовувані до зобов'язальних правовідносин.

Форма та умови зобов'язальних договорів за законодавством України. Норми міжнародних договорів за участю України щодо порядку виникнення зобов'язань, форми контрактів, умов контрактів. Принцип автономії волі сторін за нормами законодавства України. Право, що застосовується до договору за відсутності згоди сторін про вибір права, за нормами національного законодавства України та міжнародних договорів з її участю. Сфера дії права, що застосовується до контракту.

Зовнішньоекономічні договори і право застосовуване до них за законодавством України. Умови зовнішньоекономічних договорів.

Характеристика зовнішньоекономічних контрактів з особливим суб'єктним складом.

Особливості окремих умов зовнішньоекономічних контрактів за участю ТНК і приймаючої сторони.

Товарообмінні (бартерні) операції.

Міжнародні договори України про торговельно-економічне та інші види співробітництва.

Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (Відень, 1980 р.).

Тема 8. Міжнародні перевезення

Поняття міжнародних перевезень. Види міжнародних перевезень. Матеріально-правові норми міжнародних багатосторонніх конвенцій, які регулюють укладення договорів перевезення пасажирів, ручної поклажі, багажу, вантажу, відповідальність за їх неналежне виконання чи невиконання, а також звільнення перевізника від відповідальності, якщо перевезення здійснюється: а) залізничним транспортом; б) повітряним транспортом; в) автомобільним транспортом; г) морським транспортом; д) річковим транспортом.

Матеріально-правові норми міжнародних двосторонніх договорів, які регулюють перевезення пасажирів, ручної поклажі, багажу, вантажу залежно від виду транспорту.

Колізійні норми, використовувані для з'ясування права, яке слід застосувати до вирішення колізійних питань, що виникають внаслідок: а) укладення договору перевезення; б) неналежного виконання чи невиконання договору перевезення; в) клопотання перевізника про звільнення його від відповідальності.

Матеріально-правові норми «внутрішнього» за походженням законодавства держав, які регулюють укладення договорів міжнародного перевезення пасажирів, ручної поклажі, багажу, вантажу різними видами транспорту, відповідальність за їх неналежне виконання чи невиконання, а також звільнення перевізника від відповідальності.

Поняття змішаного перевезення. Правове регулювання змішаних перевезень. Колізії, що виникають у випадках здійснення змішаних перевезень, та формули прикріплення, застосовувані для їх вирішення.

Особливості перевезення меблів, пошти, померлих осіб. Особливості перевезення небезпечних вантажів. Правове регулювання транзитних перевезень.

Тема 9. Правове регулювання трудових відносин з іноземним елементом

Правове регулювання нормами міжнародних договорів трудових відносин іноземних громадян та осіб без громадянства на території іноземної держави. Місце конвенцій Міжнародної організації праці серед джерел правового регулювання трудових відносин з «іноземним елементом». Рекомендації Міжнародної організації праці.

Трудові права іноземних громадян і осіб без громадянства (емігрантів, іммігрантів, біженців тощо). Визнання дипломів іноземних навчальних закладів.

Правовий статус осіб, що працюють на спільних підприємствах. Правовий статус працівників дипломатичних і консульських представництв, працівників міжнародних організацій.

Колізії; що виникають у сфері трудових правовідносин з «іноземним елементом». Колізійні прив'язки, найчастіше застосовувані до трудових правовідносин з «іноземним елементом». Колізійні формули прикріплення, застосовувані до складних відносин (виконання роботи у кількох державах, за участю працівників різних видів транспорту, інше).

Колізійні норми законодавства України, застосовувані до трудових правовідносин.

Правове регулювання питань соціального забезпечення.

Змістовий модуль 3. Трудові, шлюбно-сімейні, спадкові та деліктні правовідносини у міжнародному приватному праві

Тема 10. Правове регулювання шлюбних відносин з іноземним елементом

Поняття шлюбу та сім'ї у правових системах сучасності. Умови укладення шлюбу. Перешкоди до укладення шлюбу. Форми шлюбу. Дійсність шлюбів, укладених на території іноземної держави. Дійсність шлюбів, укладених з особою, яка має іноземне громадянство. Консульські шлюби.

Особисті немайнові та майнові відносини між подружжям. Шлюбний договір. Колізійні норми, спрямовані на встановлення права для регулювання особистих немайнових відносин між подружжям. Колізійні норми, спрямовані на встановлення права для регулювання майнових відносин між подружжям.

Правові підстави припинення шлюбу. Правові підстави розірвання шлюбу. Порядок розірвання шлюбу (судовий, позасудовий). Правове регулювання аліментних зобов'язань. Колізійні питання, що виникають у випадках розірвання шлюбу. Колізійні прив'язки, застосовувані до колізій, що виникають з розірвання шлюбів у міжнародному приватному праві. Визнання розірвання шлюбів.

Правовий режим, що надається іноземним громадянам в Україні для реалізації їх прав та виконання обов'язків у сфері шлюбно-сімейних відносин. Колізійні норми, застосовувані до реєстрації шлюбу осіб, які мають громадянство України з особами, які мають іноземне громадянство. Визнання шлюбу, зареєстрованого в Україні. Визнання розірвання шлюбу, здійсненого за межами України.

Тема 11. Правове регулювання сімейних відносин з іноземним елементом

Відносини між батьками і дітьми за нормами міжнародного приватного права. Аліментні зобов'язання.

Питання усиновлення у міжнародному приватному праві. Норми національного законодавства з питань усиновлення. Міжнародні договори з питань усиновлення. Дійсність усиновлення та скасування усиновлення.

Інститут опіки за нормами міжнародного приватного права. Інститут піклування за нормами міжнародного приватного права. Дійсність опіки та піклування, встановлених на території іноземної держави.

Матеріально-правові норми України, застосовувані для регулювання відносин з усиновлення. Колізійні норми, що містяться у правових джерелах України, застосовувані до правовідносин з усиновлення. Обмеження таємниці усиновлення за законодавством України.

Колізійні та матеріально-правові норми законодавства України про встановлення опіки. Колізійні та матеріально-правові норми законодавства України про встановлення піклування. Визнання опіки й піклування.

Акти реєстрації цивільного стану за законодавством України. Колізійні норми, застосування актів реєстрації цивільного стану. Визнання документів, виданих органами держав на посвідчення актів цивільного стану.

Застосування законів іноземних держав з питань сім'ї та шлюбу.

Тема 12. Правове регулювання спадкових відносин з іноземним елементом

Колізії законодавства у сфері спадкування. Колізійні прив'язки, застосовувані до: 1) визначення кола осіб, що можуть закликатися до спадкування; 2) встановлення здатності особи на складання і скасування заповіту; 3) форми та змісту заповідального розпорядження; 4) визнання заповідального розпорядження недійсним; 5) спадкового майна (рухомого та нерухомого).

Колізійні норми про виморочне (безхазяйне) майно.

Трансмисія. Усунення від спадкування негідних спадкоємців. Управління майном померлих.

Спадкові права іноземних громадян в Україні. Спадкові права громадян України за кордоном. Перехід майна до держави Україна. Колізійні норми законодавства України щодо спадкування.

Тема 13. Деліктні зобов'язання у міжнародному приватному праві

Колізії, що виникають з не договірних зобов'язань (із заподіяння шкоди, з деліктів). Колізійні прив'язки, застосовувані до недоговірних зобов'язань, передбачені законодавством різних держав.

Тенденції до поширення застосування одних колізійних принципів перед іншими в сучасний період розвитку законодавства держав. Виникнення недоговірних зобов'язань за участю громадян України за межами України.

Виникнення недоговірних зобов'язань за участю іноземних громадян і осіб без громадянства в Україні.

Колізійні норми внутрішнього законодавства України, які застосовуються до недоговірних зобов'язань. Колізійні норми міжнародних двосторонніх договорів за участю України, що застосовуються до недоговірних зобов'язань.

Колізійні норми міжнародних багатосторонніх договорів за участю України, що застосовуються до недоговірних зобов'язань.

Матеріально-правові норми міжнародних договорів, що застосовуються до недоговірних зобов'язань. Участь України у міжнародних договорах, які містять матеріально-правові норми, що регулюють недоговірні зобов'язання.

Змістовий модуль 4. Міжнародний цивільний процес

Тема 14. Поняття міжнародного цивільного процесу та його місце у системі національного законодавства

Поняття міжнародного цивільного процесу та питання, які належать до нього. Значення та мета міжнародного цивільного процесу. Місце міжнародного цивільного процесу в системі права (правова доктрина радянського часу, правова доктрина України, позиції вчених континентальної Європи, класична англійська доктрина). Зв'язок міжнародного цивільного процесуального права з міжнародним правом, міжнародним приватним правом та іншими галузями національного права. Принципи міжнародного цивільного процесу. Принцип *lex fori* та місце колізійних прив'язок у міжнародному цивільному процесі. Правова кваліфікація міжнародного цивільного процесу за законодавством різних держав.

Внутрішнє законодавство України та іноземних держав як джерело міжнародного цивільного процесу. Міжнародно-правові норми як джерело міжнародного цивільного процесу. Уніфікація норм міжнародного цивільного процесу в актах міжнародних організацій. Уніфікація в межах міжнародних організацій або під їх егідою. Діяльність Гаазької конференції з міжнародного приватного права у сфері міжнародного цивільного процесу. Акти Міжнародного інституту уніфікації приватного права (УНІДРУА). Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) та Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). Норми з міжнародного процесу в актах, розроблених Міжнародною морською організацією (ІМО) та Міжнародною організацією цивільної авіації (ІКАО). Діяльність Міжнародного банку реконструкції та розцінку у сфері міжнародного цивільного процесу. Міжамериканський інститут міжнародного права. Уніфікація норм міжнародного цивільного процесу в актах об'єднань держав. Діяльність Організації американських держав та Міжамериканського юридичного комітету. Договори Монтевідео 1889/1940 рр. Кодекс Бустаманте. Іbero-американські конвенції. Арабська конвенція про міжнародний комерційний арбітраж 1987 р. Акти, укладені державами - учасницями РЕВ, чинні для деяких держав. Документи, прийняті у межах Європейського Союзу. Рекомендаційні норми у міжнародному цивільному процесі. Звичаєве право. Судові прецеденти та доктрина як джерело міжнародним о цивільного процесу.

Тема 15. Правовий статус учасників міжнародного цивільного процесу

Процесуально-правовий статус іноземних фізичних та юридичних осіб у

міжнародному цивільному процесі. Цивільна процесуальна правоздатність і дієздатність іноземних осіб. Звільнення від сплати судових витрат. Особливості процесуального становища держав та міжнародних організацій. Судовий імунітет.

Органи, які займаються захистом суб'єктивних цивільних прав. Право на судовий захист та право на звернення до суду в Україні. Передумови права іноземних громадян та осіб без громадянства на звернення до суду. Процесуальний порядок реалізації іноземними громадянами та особами без громадянства права на звернення до суду.

Поняття судового представництва та його види. Судове представництво адвокатами. Правове становище Інюрколегії. Судове представництво консулами. Процесуальний порядок оформлення довіреностей на судове представництво у міжнародному цивільному процесі.

Тема 16. Міжнародна підсудність. Розгляд спорів міжнародним комерційним арбітражем

Поняття міжнародної підсудності. Способи її визначення за законодавством різних держав. Пряме та непряме визначення міжнародної підсудності. Види міжнародної підсудності. Договірна підсудність та пророгаційні угоди. Альтернативна підсудність. Виключна юрисдикція судів. Питання міжнародної підсудності у міжнародних договорах за участю України. Вирішення питань міжнародної підсудності в інших міжнародних договорах. *Lis alibi pendens* та деякі інші питання, пов'язані з міжнародною підсудністю. Застосування правила *perpetuation jurisdictionis*.

Поняття та правова природа міжнародного комерційного арбітражу. Види міжнародних комерційних арбітражів. Постійно діючі міжнародні комерційні арбітражі. Арбітражна угода. Порядок та форма укладення арбітражної угоди. Основні вимоги до арбітражної угоди. Арбітражне застереження. Арбітражний розгляд. Контроль і виконання арбітражних рішень. Правове становище Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України. Правове становище Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України. Розгляд інвестиційних спорів. Примирювальні процедури.

1.2. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 1.1 – Розподіл обсягу годин за темами для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для денної форми навчання				
		Всього	У тому числі			
1	2		3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Основи міжнародного приватного права						
1	Тема 1. Поняття міжнародного приватного права. Методи правового регулювання, що використовуються у міжнародному приватному праві	6	2	2	2	
2	Тема 2. Джерела міжнародного приватного права	6	-	-	6	
3	Тема 3. Характеристика колізій та колізійні норми у міжнародному приватному праві.	6	2	2	2	
4	Тема 4. Питання дії колізійних норм. Загальні поняття міжнародного приватного права	6	-	-	6	
5	Тема 5. Суб'єкти міжнародного приватного права	6	-	-	6	
Разом за змістовим модулем 1		30	4	4	22	
Змістовий модуль 2. Право власності та зобов'язання у міжнародному приватному праві						
6	Тема 6. Право власності та речові права у міжнародному приватному праві	8	2	2	4	
7	Тема 7. Договірні зобов'язання	7	2	2	3	
8	Тема 8. Міжнародне перевезення	8	-	-	8	
9	Тема 9. Правове регулювання трудових відносин з іноземним елементом	7	2	2	3	
Разом за змістовим модулем 2		30	6	6	18	
Змістовий модуль 3. Трудові, шлюбно-сімейні, спадкові та деліктні правовідносини у міжнародному приватному праві						
10	Тема 10. Правове регулювання шлюбних відносин з іноземним елементом	8	2	2	4	
11	Тема 11. Правове регулювання сімейних відносин з іноземним елементом	7	1	1	5	
12	Тема 12. Правове регулювання спадкових відносин з іноземним елементом	7	1	1	5	
13	Тема 13. Деліктні зобов'язання у міжнародному приватному праві	8	2	-	6	
Разом за змістовим модулем 3		30	6	4	20	
Змістовий модуль 4. Міжнародний цивільний процес						
14	Тема 14. Поняття міжнародного цивільного процесу та його місце у системі національного законодавства	10	-	-	10	
15	Тема 15. Правовий статус учасників міжнародного цивільного процесу	10	-	-	10	
16	Тема 16. Міжнародна підсудність. Розгляд спорів міжнародним комерційним арбітражем	10	-	-	10	
Разом за змістовим модулем 4		30	-	-	30	
Всього годин за дисципліну		120	16	14	90	

Таблиця 1.2 – Розподіл обсягу годин за темами для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для заочної форми навчання			
		Всього	У тому числі		
1	2		3	4	5
Змістовий модуль 1. Основи міжнародного приватного права					
1	Тема 1. Поняття міжнародного приватного права. Методи правового регулювання, що використовуються у міжнародному приватному праві	6	2	2	2
2	Тема 2. Джерела міжнародного приватного права	6	-	-	6
3	Тема 3. Характеристика колізій та колізійні норми у міжнародному приватному праві	6	2	2	2
4	Тема 4. Питання дії колізійних норм. Загальні поняття міжнародного приватного права	6	-	-	6
5	Тема 5. Суб'єкти міжнародного приватного права	6	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1		30	4	4	22
Змістовий модуль 2. Право власності та зобов'язання у міжнародному приватному праві					
6	Тема 6. Право власності та речові права у міжнародному приватному праві	8	-	-	8
7	Тема 7. Договірні зобов'язання	7	-	-	7
8	Тема 8. Міжнародне перевезення	8	-	-	8
9	Тема 9. Правове регулювання трудових відносин з іноземним елементом	7	-	-	7
Разом за змістовим модулем 2		30	-	-	30
Змістовий модуль 3. Трудові, шлюбно-сімейні, спадкові та деліктні правовідносини у міжнародному приватному праві					
10	Тема 10. Правове регулювання шлюбних правовідносин з іноземним елементом	8	2	1	5
11	Тема 11. Правове регулювання сімейних відносин з іноземним елементом	7	-	1	6
12	Тема 12. Правове регулювання спадкових правовідносин з іноземним елементом	7	-	-	7
13	Тема 13. Деліктні зобов'язання у міжнародному приватному праві	8	-	-	8
Разом за змістовим модулем 3		30	2	2	26
Змістовий модуль 4. Міжнародний цивільний процес					
14	Тема 14. Поняття міжнародного цивільного процесу та його місце у системі національного законодавства	10	-	-	10
15	Тема 15. Правовий статус учасників міжнародного цивільного процесу	10	-	-	10
16	Тема 16. Міжнародна підсудність. Розгляд спорів міжнародним комерційним арбітражем	10	-	-	10
Разом за змістовим модулем 4		30	-	-	30
Всього годин за дисципліну		120	6	6	90

1.3. Методи поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Міжнародне приватне право»

Поточний контроль та підсумковий семестровий контроль розраховується як сумарна кількість рейтингових балів. Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти за вивчення навчальної дисципліни, складає 100 балів. За результатами поточного контролю здобувач вищої освіти може отримати максимально 60 балів, за результатами підсумкового семестрового контролю – максимально 40 балів. Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на семінарських заняттях, у формі виступів здобувачів вищої освіти при обговоренні питань на семінарських заняттях. Критеріями оцінювання знань при поточному контролі є успішність засвоєння знань та набутих навичок на лекціях та семінарських заняттях, що включає систематичність їх відвідування, здатність здобувача вищої освіти засвоювати категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на заняттях, рівень знань за результатами опитування на заняттях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань.

Проміжний контроль має на меті оцінку результатів знань здобувачів вищої освіти після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни. Цей вид контролю може бути проведений у формі контрольної роботи, тестів, і оцінений відповідною сумою балів. Результати поточного та проміжного контролю реєструються в журналі викладача.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувача вищої освіти. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеному робочою програмою дисципліни.

Здобувачі вищої освіти, які повністю виконали навчальний план і за результатами поточного контролю отримали 60 балів, можуть не складати екзамен і залишити набрану кількість балів, як підсумкову оцінку. У випадку, якщо здобувач вищої освіти хоче підвищити оцінку, отриману за балами, набраними протягом семестру, він складає екзамен.

За результатами семестру в екзаменаційну відомість виставляються оцінки поточного контролю, до яких дораховується сума балів, набраних за результатами екзамену. Під час екзамену здобувачу вищої освіти пропонуються три теоретичні питання (по 13 балів за кожне з них). Питання для екзамену знаходяться в пакеті документів на дисципліну.

Набрана кількість балів переводиться у семестрову оцінку відповідно до шкали оцінювання (національна та ECTS). Усі колізії, пов'язані із отриманням семестрової оцінки, вирішуються відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка».

Пояснення окремих методів поточного та підсумкового контролю.

Робота на семінарському занятті.

Усне опитування – включає в себе опитування здобувача вищої освіти за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших здобувачів вищої освіти, запитання здобувача вищої освіти до інших здобувачів вищої освіти, відповідь на питання для повторення (з тем, що були вивчені раніше).

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: правильність відповідей на питання, повнота і конкретність відповіді, ступінь використання наукових і нормативних джерел, уміння пов'язати теорію з практикою, логіка і аргументованість викладу думок, культура мови.

Вирішення практичних ситуаційних завдань проводиться письмово під час семінару. Викладач викликає декілька здобувачів вищої освіти та пропонує їм для вирішення задачі, які здобувач вищої освіти повинен вирішити самостійно в письмовому вигляді, аргументуючи відповідь посиланням на нормативний акт. Для цього необхідно всебічно вивчити викладену в задачі ситуацію, дати їй правову оцінку і на підставі відповідних нормативних актів, грамотного тлумачення правових норм, що підлягають застосуванню, сформулювати правильне і обґрунтоване рішення.

Оцінюючи вирішення задачі, викладач керується такими критеріями: повнота та послідовність відповіді, правильність нормативного та наукового обґрунтування.

Письмове опитування може проводитися на семінарському занятті (10-15 хвилин). Викликаються декілька здобувачів, які повинні дати відповіді на запитання, запропоновані викладачем на його розсуд. Питання обираються в межах теми, що запропонована на дане заняття. Метою проведення письмового опитування є перевірка рівня підготовки здобувачів вищої освіти до семінарського заняття; вміння змістовно та коротко викласти окремі питання теми.

Оцінюючи письмову відповідь, викладач керується такими критеріями як правильність, повнота, чіткість, лаконічність відповіді, логіка і аргументованість викладення думок.

Контрольна робота або тестування з метою перевірки вивчення теми.

Відповідно до програми навчальної дисципліни викладач проводить письмові роботи або тестування за результатами вивчення теми. Письмова контрольна робота може включати теоретичні питання та/або практичні завдання. Питання письмової роботи охоплюють всі теми відповідного змістового модуля.

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти полягає у написанні контрольної роботи та розміщенні її в системі Moodle. Перелік варіантів контрольної роботи розміщується в системі Moodle. Оцінювання, коментування викладачем контрольної роботи також відбувається в цій системі. Основні вимоги до написання контрольної роботи наступні: обсяг робіт - орієнтовно 8-11 сторінок, текст викладається з інтервалом 1,5 шрифтом Times New Roman кеглем 14, обов'язково наводиться список використаних джерел (міжнародні

нормативні акти, нормативні акти України, підручники, наукові статті, коментарі до законів тощо). Контрольна робота має бути актуальною на момент подання її на перевірку, розкривати актуальний стан правового регулювання відповідних суспільних відносин. Наукова література, яка використовується здобувачем вищої освіти, повинна бути датована, принаймні в більшості, останніми п'ятьма роками.

Після перевірки контрольної роботи та оприлюднення її результатів в системі Moodle здобувачам вищої освіти надається можливість не лише ознайомитись із результатами перевірки, але й за необхідності, оспорити оцінку, виставлену викладачем під час перевірки роботи.

За бажанням здобувачів вищої освіти на семінарські заняття можуть готуватися **реферати**. Реферати готуються здобувачем вищої освіти за темами, запропонованими в методичних рекомендаціях. Підготовка відповідних робіт передбачає опрацювання наукової літератури, орієнтовний перелік якої наводиться в методичних рекомендаціях, та судової практики за відповідними темами (за наявності). В рефераті висвітлюються наукові позиції за заданою темою, відповідна судова практика та їх аналіз. Основні вимоги до рефератів наступні. Обсяг реферату - орієнтовно 5-10 сторінок, текст викладається з інтервалом 1,5 шрифтом Times New Roman кеглем 14, обов'язково наводиться список використаних джерел (наукові статті, правові позиції Верховного Суду, коментарі до законів тощо). При написанні робіт важливо, щоби була повністю й усебічно розкрита тема роботи, а не досягнуто встановлений обсяг роботи. Робота має розкривати актуальний стан наукової проблеми, судової практики, має характеризувати чинне міжнародне та національне законодавство. Наукова література, яка використовується здобувачем вищої освіти, повинна бути датована, принаймні в більшості, останніми п'ятьма роками.

2. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Семінарське заняття 1. Поняття міжнародного приватного права. Методи правового регулювання, що застосовуються у міжнародному приватному праві

Теоретичні питання

1. Поняття та предмет міжнародного приватного права.
2. Методи міжнародного приватного права.
3. Система міжнародного приватного права.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Історія становлення та розвитку міжнародного приватного права.
2. Проблеми науки міжнародного приватного права.
3. Співвідношення міжнародного публічного та міжнародного приватного права.
4. Місце міжнародного приватного права у правовій системі України.
5. Принципи міжнародного приватного права.

Контрольні запитання і завдання

1. Дайте визначення поняття «міжнародне приватне право».
2. У чому полягають особливості змісту термінів «міжнародне» та «приватне» в понятті «міжнародне приватне право»?
3. Чому галузь права «міжнародне приватне право» має іншу назву «колізійне право»?
4. Хто може виступати суб'єктом у сфері міжнародного приватного права?
5. Які погляди висловлено у вітчизняній літературі з приводу того, чи міжнародне приватне право є складовою частиною міжнародного публічного права чи внутрішнього права?
6. Охарактеризуйте основні історичні етапи розвитку науки міжнародне приватне право.
7. Як співвідносяться міжнародне приватне та міжнародне публічне право? Назвіть форми їх взаємодії.

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Значення принципу автономії волі сторін (вибір права сторонами) у міжнародному приватному праві. Законодавство України про принцип автономії волі учасників правовідносин. Використання порівняльного методу у

міжнародному приватному праві, у правотворчій діяльності, правозастосуванні, доктрині права. Об'єкти порівняння у міжнародному приватному праві. Принципи міжнародного приватного права.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218

2. Європейська конвенція про імунітети держав (ETS №74) від 16.05.1972 р., Базель. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_060

3. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

5. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003

6. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. - 1990 р. - № 1. - Ст. 205.

7. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_002

8. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112

9. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060

10. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод від 04.05.1971 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_003

11. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011

12. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232

13. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.

14. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй від 13.02.1946 р., Лейк Саксес, Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_150

15. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
4. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23.05.1995 р. // Голос України. 1995. № 127-128.
5. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45, №46-47, №48. Ст. 552.
6. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. №48-49. Ст. 536.
7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 29. Ст. 377.
8. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. №47. Ст. 646.
9. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради. 1994. № 25. Ст. 198.
10. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 19. Ст. 80.
11. Про регулювання товарообмінних (обмінних) операцій в галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради. 1999. № 5. Ст. 44.
12. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.
13. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.
14. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.
15. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.
16. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.
17. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 30. Ст. 239.
18. Консульський статут України: затв. Указом Президента України від 02.04.1994 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/127/94>
19. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від

10.06.1993 р. URL : <http://zakon№3.rada.gov.ua/laws/show/198/93>

20. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>

21. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. URL : <http://zakon№4.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF>

22. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

23. Порядок надання медичної допомоги іноземцям та особам без громадянства, які постійно проживають або тимчасово перебувають на території України, які звернулися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, та компенсації вартості медичних послуг і лікарських засобів, наданих іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово проживають або перебувають на території України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121-2014-%D0%BF>

24. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.

2. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.

3. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.

4. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. – 816 с.

5. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.

6. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.

7. История международно-правовых учений / А.А. Мережко. - К. : Таксон, 2006. - 492 с.
8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. - 136 с.
9. Наука международного частного права: история и современность / А. А. Мережко ; Университет экономики и права «КРОК». К. : Таксон, 2006. - 356 с.
10. Наука политики международного права: истоки и перспективы / А. А. Мережко. К. : Юстиниан, 2009. 144 с.
11. Введение в философию международного права. Гносеология международного права / А.А. Мережко. К. : Юстиниан, 2002. 192 с.
12. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.
13. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.
14. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
15. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
16. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.
17. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
18. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.
19. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.
20. Фединяк Г. С., Фединяк Л. С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К.: Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Антонюк Л.О. Місце міжнародного приватного права в правовій системі та його співвідношення з міжнародним публічним правом URL : <http://www.apdp.in.ua/v72/22.pdf>
2. Гречка Т.А. Правова природа міжнародного приватного права і його місце в правовій системі України // Держава і право: збірник наукових праць. Серія «Юридичні і політичні науки» / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К., 2011. Вип. 52. С. 303-309.
3. Довгерт А., Мережко О. Методологія міжнародного приватного права // Приватне право. №1/2013. С. 42-50.
4. Задорожна С.М. Історія принципів міжнародного приватного права // Проблеми законності: Акад. зб. наук. пр. / Відп. ред. В.Я. Тацій. Х.: Нац. юрид. акад. України, 2009. Вип. 102. С.212-220.

5. Задорожна С.М. Поняття, генетична основа та система принципів міжнародного приватного права / С.М. Задорожна // Право України. Юридичний журнал. Науковопрактичне фахове видання. К., 2013. №7. С.34-47.

6. Задорожна С.М. Природно-правовий характер принципів міжнародного права // Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. Правознавство. Збірник наук. Праць. Вип.660. Чернівці, 2013. С.49-56.

7. Нагуш О.М. До питання про предмет міжнародного приватного права // Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Правознавство. 2015. Т. 20. Вип 2(27). С. 92-100.

8. Фединак Г.С. У лабіринтах міжнародного приватного права // Правова держава. №43. 2021. С. 217-225.

9. Чабан О.М. Місце міжнародного приватного права в правовій системі України // Європейські перспективи. №6. 2015. С. 174-178.

Семінарське заняття 2. Джерела міжнародного приватного права

Теоретичні питання

1. Поняття та види джерел міжнародного приватного права.
2. Національне законодавство як джерело міжнародного приватного права.
3. Судова та арбітражна практика як джерела міжнародного приватного права.
4. Міжнародний звичай як джерело міжнародного приватного права.
5. Міжнародний договір як джерело міжнародного приватного права.
6. Правова доктрина як джерело міжнародного приватного права.
7. Узгодження законодавств різних держав.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Колізійні норми кодифікованих актів України як джерела міжнародного приватного права.
2. Проблеми джерел міжнародного приватного права.
3. Міжнародні договори і національне законодавство як джерела міжнародного приватного права.
4. Уніфікація звичаєвих норм міжнародного приватного права.
5. Перспективи кодифікації міжнародного приватного права.
6. Судова практика Міжнародного суду ООН з питань міжнародного приватного права.

Контрольні запитання і завдання

1. Назвіть види джерел (форм) міжнародного приватного права та поясніть, у чому полягають їх особливості.
2. Що таке міжнародний договір? Розкрийте класифікацію міжнародних договорів.

3. Який основний нормативно-правовий акт внутрішнього законодавства регулює більшість питань міжнародного приватного права?

4. Яка роль внутрішнього законодавства в регулюванні міжнародного приватного права?

5. Що таке правовий звичай? Назвіть види правових звичаїв.

6. Охарактеризуйте концепцію *lex mercatoria* та її місце серед джерел міжнародного приватного права.

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Значення звичаїв у регулюванні відносин міжнародної торгівлі, мореплавства та міжнародних розрахунків. Роль Міжнародної торгової палати в уніфікації звичаїв, правил та термінології. Правила Інкотермс. Концепція *lex mercatoria*, форми *lex mercatoria*. Значення членства України в Гаазькій конвенції з міжнародного приватного права.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218

2. Європейська конвенція про імунітети держав (ETS №74) від 16.05.1972 р., Базель. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_060

3. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

5. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003

6. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. - 1990 р. - № 1. - Ст. 205.

7. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_002

8. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112

9. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060

10. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод від 04.05.1971 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_003

11. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011

12. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232

13. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.

14. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй від 13.02.1946 р., Лейк Саксес, Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_150

15. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23.05.1995 р. // Голос України. 1995. № 127-128.

5. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

6. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. №48-49. Ст. 536.

7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 29. Ст. 377.

8. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. №47. Ст. 646.

9. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради. 1994. № 25. Ст. 198.

10. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 19. Ст. 80.

11. Про регулювання товарообмінних (обмінних) операцій в галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради. 1999. № 5. Ст. 44.

12. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.

13. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.

14. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.

15. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.

16. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.

17. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 30. Ст. 239.

18. Консульський статут України: затв. Указом Президента України від 02.04.1994 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/127/94>

19. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від 10.06.1993 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/198/93>

20. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>

21. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF>

22. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

23. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.

2. Гетьман-Павлова И. В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.

3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.

4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.

5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. – 816 с.

6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.

7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.
8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. - 136 с.
9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.
10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.
11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф.. А Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.
14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
15. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.
16. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.
17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Гончаров А.В. Аналіз дослідження міжнародного договору як джерела міжнародного права // Молодий вчений. №4(31). 2016. С. 616-620.
2. Кієвєць О.В. Міжнародно-правовий звичай у системі джерел сучасного міжнародного права: переосмислюючи підходи. Наукові записки Ін-ту законодавства Верховної Ради України. 2013. №1. С. 127-132.
3. Радчук О.П. Внутрішнє законодавство України та інших країн як джерело міжнародного приватного права. URL : <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5206/1/Radchuk.pdf>
4. Чабан О.М. Джерела міжнародного приватного права. URL : file:///C:/Users/lenovo/Downloads/nvlkau_2015_2_39.pdf
5. Щокіна О. О. Правовий звичай міжнародної торгівлі як джерело міжнародного приватного права : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / О. О. Щокіна. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2006. 20 с.
6. Якимчук, М.Ю. Джерела міжнародного приватного права: теоретико-правовий аспект. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2021. № 1(23).

Семінарське заняття 3. Характеристика колізій та колізійні норми у міжнародному приватному праві

Теоретичні питання

1. Колізії як предмет регулювання міжнародного приватного права.
2. Поняття та структура колізійної норми.
3. Класифікація колізійних норм.
4. Основні формули прикріплення (типи колізійних прив'язок).

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Колізійно-правовий метод у міжнародному приватному праві.
2. Поняття колізійної норми, структура колізійної норми.
3. Види колізійних норм та формули прикріплення.
4. Основні, додаткові, субсидіарні, гнучкі колізійні прив'язки.
5. Особливості застосування особистого закону фізичної особи.

Контрольні запитання і завдання

1. Дайте визначення поняття «колізійна норма».
2. З яких елементів складається колізійна норма?
3. Що таке колізійний метод міжнародного приватного права?
4. Назвіть види колізійних норм згідно їх класифікації у просторі.
5. Охарактеризуйте особливості застосування особистого закону фізичної особи (*lex personalis*). Які є різновиди особистого закону фізичної особи?

Практичні завдання

1. Українське і польське підприємства уклали договір лізингу верстатів. Як застосовне в договорі вказувалося право Польщі.

2. Громадянин України (20 років) та громадянка Франції (15 років) звернулися до місцевого органу РАЦСу України із заявою про реєстрацію шлюбу. Працівник РАЦСу відмовив у прийнятті заяви на тій підставі, що дівчина за законодавством України не досягла шлюбного віку. Заявники заперечували, посилаючись на ЦК Франції, згідно з яким шлюбний вік жінок становить 15 років.

3. Громадянин Канади звернувся за роз'ясненнями до юрисконсульта. Він пояснив, що бажає придбати на території України будинок. Також бажає оформити договір купівлі-продажу згідно з канадським законодавством. Яке роз'яснення буде надано громадянину Канади?

4. Два українські підприємства уклали договір у м. Мінську. Застосовне право у договорі не передбачалося. Проте у договорі була вказівка на юрисдикційний орган, компетентний вирішувати спори, – господарський суд України. При вирішенні спору, який виник, український суд застосував українське право, вказавши у рішенні, що вибір українського суду свідчить про наявність згоди сторін про вибір українського права.

Про які типи колізійних прив'язок йдеться у вищевикладених ситуаціях?

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Додаткові колізійні прив'язки. «Гнучкість» колізійних прив'язок. Субсидіарне застосування колізійних прив'язок. Уніфікація колізійних норм: поняття, види та загальна характеристика. Діяльність міжнародних організацій у сфері уніфікації колізійних норм.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218
2. Європейська конвенція про імунітети держав (ETS №74) від 16.05.1972 р., Базель. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_060
3. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
5. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003
6. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. - 1990 р. - № 1. - Ст. 205.
7. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_002
8. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112
9. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060
10. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод від 04.05.1971 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_003
11. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011
12. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232
13. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.
14. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй від 13.02.1946 р., Лейк Саксес, Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_150

15. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23.05.1995 р. // Голос України. 1995. № 127-128.

5. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

6. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. №48-49. Ст. 536.

7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 29. Ст. 377.

8. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. №47. Ст. 646.

9. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради. 1994. № 25. Ст. 198.

10. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 19. Ст. 80.

11. Про регулювання товарообмінних (обмінних) операцій в галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради. 1999. № 5. Ст. 44.

12. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.

13. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.

14. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.

15. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.

16. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.

17. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 30. Ст. 239.

18. Консульський статут України: затв. Указом Президента України від 02.04.1994 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/127/94>

19. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від 10.06.1993 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/198/93>

20. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>

21. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF>

22. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

23. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.

2. Гетьман-Павлова И. В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.

3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.

4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.

5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. – 816 с.

6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.

7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.

8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. - 136 с.

9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.

10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.

11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.

12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.

13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф.. А Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.

14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.

15. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.

16. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.

17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Алексеєнко І.Г. Проблеми уніфікації колізійних норм у сфері приватноправових відносин // http://apnl.dnu.in.ua/1_2011/3.pdf

2. Балдинюк В.В. Забезпечення застосування колізійної норми: кваліфікація, зворотне відсилання, обхід закону в міжнародному приватному праві : автореф. дис... канд. юрид. наук; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2008. 21 с.

3. Бобровник С.В. Колізійні норми в системі засобів правового регулювання // Правова держава: Щорічник наук. пр. – 2001. Вип. 12. С. 69-76.

4. Довгерт А.С. Колізійне регулювання договірних відносин в Європейському Союзі та Україні // Приватне право і підприємництво. 2012. Вип. 11. С.34-40.

5. Кисіль В.І. Колізійні норми: поняття, сутність та сфера застосування колізійних норм. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / За ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К., Алерта. 2012. С.152.

6. Панченко С.В. Місце колізійних норм міжнародного приватного права у системі норм права // Правова держава. №8. 2005. С. 60-64.

Семінарське заняття 4. Питання дії колізійних норм. Загальні поняття міжнародного приватного права

Теоретичні питання

1. Тлумачення, кваліфікація та «конфлікт кваліфікацій» у міжнародному приватному праві.

2. Основні способи вирішення питання кваліфікації.

3. Застереження про публічний порядок.

4. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої держави.

5. Обхід закону в міжнародному приватному праві.

6. Особливості застосування колізійних норм.

7. Правові режими у міжнародному приватному праві.
8. Взаємність у міжнародному приватному праві. Реторсія як вид взаємності.
9. Дипломатичний захист суб'єктів приватного права за кордоном.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Тлумачення, кваліфікація та «конфлікт кваліфікацій» у МПрП.
2. Позитивне застереження про публічний порядок. Негативне застереження про публічний порядок.
3. Законодавство України про публічний порядок.
4. Встановлення змісту іноземного закону.
5. Зміст та сфера використання концепції обходу закону.
6. Дипломатичний захист суб'єктів приватного права за кордоном.

Контрольні запитання і завдання

1. Вкажіть три можливі варіанти вирішення конфлікту кваліфікацій колізійних норм.
2. Що таке зворотне відсилання?
3. Дайте визначення поняття «обхід закону».
4. Які держави забороняють теорію обходу закону?
5. Які держави законодавчо закріплюють теорію *agree in fraudem legis*?
6. Яка позиція Закону України «Про міжнародне приватне право» щодо теорії *agree in fraudem legis*?
7. Які правила встановлення змісту та застосування іноземного права встановлені у Законі України «Про міжнародне приватне право»?
8. Які особливості застосування взаємності передбачені Законом України «Про міжнародне приватне право»?
9. Поясніть значення реторсії у міжнародному приватному праві. Наведіть приклади реторсії.
10. Поясніть, що означає встановлення національного режиму для іноземців. Якими нормативними актами України закріплюється вказаний режим?
11. Поясніть значення спеціального режиму та режиму найбільшого сприяння. Якими нормативними актами України закріплюються вказані режими?

Практичні завдання

1. *Поясніть, чи спостерігається у наведених нижче прикладах обхід закону і чи є такі дії протиправними:*

а). Двоюрідні брат та сестра, громадяни України, виїжджають в іншу країну, де укладають шлюб.

б). Громадяни України та Чехії домовилися про дарування будинку. Договір вирішили укласти на території країни, законодавство якої не вимагає нотаріального посвідчення такого договору.

в). Підприємство, зареєстроване на території України, та підприємство, створене за законодавством Республіки Білорусь, при укладенні договору поставки закріпили положення, згідно з яким права та обов'язки сторін визначаються виключно правом Республіки Білорусь.

2. На території Черкаської області сталася дорожньо-транспортна пригода, в результаті якої вантажний автомобіль, що належав українському автоперевізнику, заподіяв шкоду легковому автомобілю чеського підприємства. Було встановлено, що винним у ДТП є водій вантажівки, який не впорався з управлінням.

Чеське підприємство звернулося з позовом про відшкодування шкоди, завданої вантажному автомобілю, у розмірі вартості його ремонту. Вимоги позивача ґрунтувалися на нормах ЦК України.

На підставі якого нормативного акта буде визначено належне до застосування право? Право якої держави слід застосувати при вирішенні спору?

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Поняття основного правопорядку (публічного порядку) за правовими нормами України. Джерела права України, що містять норми про публічний порядок. Зміст концепції обходу закону. Сфери використання обходу закону. Держави, у яких заборонено обхід закону. Держави, у яких дозволено обхід закону. Норми законодавства України про обхід закону. Необхідність встановлення змісту іноземного права. Іноземне право як «право» або «факт». Типовий, для суб'єктів права більшості держав, спосіб встановлення змісту норм права іноземної держави. Міжнародне співробітництво з питань встановлення змісту норм права іноземної держави. Наслідки невстановлення змісту іноземного права. Законодавство України про встановлення змісту норм права іноземної держави.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218

2. Європейська конвенція про імунітети держав (ETS №74) від 16.05.1972 р., Базель. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_060

3. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

5. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003

6. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року // Зібрання

чинних міжнародних договорів України. - 1990 р. - № 1. - Ст. 205.

7. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon№3.rada.gov.ua/laws/show/995_002

8. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112

9. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060

10. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод від 04.05.1971 р. URL : http://zakon№2.rada.gov.ua/laws/show/973_003

11. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011

12. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232

13. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.

14. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй від 13.02.1946 р., Лейк Саксес, Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_150

15. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23.05.1995 р. // Голос України. 1995. № 127-128.

5. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

6. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. №48-49. Ст. 536.

7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 29. Ст. 377.

8. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. №47. Ст. 646.
9. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради. 1994. № 25. Ст. 198.
10. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 19. Ст. 80.
11. Про регулювання товарообмінних (обмінних) операцій в галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради. 1999. № 5. Ст. 44.
12. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.
13. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.
14. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.
15. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.
16. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.
17. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 30. Ст. 239.
18. Консульський статут України: затв. Указом Президента України від 02.04.1994 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/127/94>
19. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від 10.06.1993 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/198/93>
20. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>
21. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF>
22. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.
23. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.
2. Гетьман-Павлова И. В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.
3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.
4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.
5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. – 816 с.
6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.
7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.
8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиніан, 2003. - 136 с.
9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарев. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.
10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.
11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф.. А Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.
14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
15. Мирошніченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.
16. Федіняк Г.С., Федіняк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.
17. Федіняк Г.С., Федіняк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Барабаш А.Г., Никипорець І.О. Ознаки та наслідки обходу закону в міжнародному приватному праві України // Юридичний науковий електронний журнал. №5 (2021). С. 45-48.

2. Землякова Д.О., Радчук О.П. Шлюб з іноземцем як спосіб обходу закону в міжнародному приватному праві // Юридичний науковий електронний журнал. №10 (2021). С. 111-115.

3. Горда Ю.І. Тлумачення публічного порядку у світлі судової та арбітражної практики // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2015. №13. Том 2. С. 28-30.

4. Журавльова І.О. Проблема «обходу закону» в сучасному міжнародному приватному праві. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/57475>

5. Звягіна І.Н. Застосування застереження про публічний порядок у сучасному міжнародному приватному праві // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2018. Серія ПРАВО. Вип. 48. Том 1. С. 90-93.

6. Кисіль В.І. Питання публічного порядку і законодавче регулювання в міжнародному приватному праві. URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10697>

7. Нагуш О.М. Доктрини публічного порядку у міжнародному приватному праві: ретроспективний аналіз // Правова держава. №15 (2012). С. 258-263.

Семінарське заняття 5. Суб'єкти міжнародного приватного права

Теоретичні питання

1. Фізичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права.
2. Юридичні особи як суб'єкти міжнародного приватного права.
3. Держава як суб'єкт міжнародного приватного права.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Законодавство України про поняття «іноземець», «іноземний громадянин», «особа без громадянства» та зміна правового статусу цих осіб.
2. Правосуб'єктність громадян України за кордоном.
3. Правосуб'єктність біженців.
4. Цивільно-правова відповідальність іноземців в Україні.
5. Поняття «юридична особа» та її особистий статут.
6. Відображення теорій визначення «національності» юридичних осіб у національних джерелах права.

Контрольні запитання і завдання

1. Дайте визначення поняття «правовий статус суб'єкта».
2. Які особливості правового статусу фізичної особи як суб'єкта міжнародного приватного права?
3. За допомогою яких міжнародних документів регулюються питання громадянства в міжнародному приватному праві?
4. Дайте визначення поняття «іммігранти». Що це таке «імміграційна картка»?

5. Які міжнародні документи та вітчизняні нормативно-правові акти регулюють правовий статус біженців? Який порядок набуття статусу біженця?

6. Охарактеризуйте правовий статус осіб, яким надано політичний притулок.

7. Які колізійні прив'язки застосовує Закон України «Про міжнародне приватне право» для визначення особистого закону юридичної особи.

8. Назвіть проблеми правового регулювання відносин за участю транснаціональних корпорацій.

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Колізійні прив'язки, застосовувані до визначення право- та дієздатності апатрида. Колізійні норми, застосовувані до визнання іноземного громадянина чи особи без громадянства безвісно відсутніми, оголошення його померлим. Колізійні норми Закону України «Про міжнародне приватне право» про право здійснення підприємницької діяльності іноземцями. Поняття офшорних зон. Уніфікація юридичних норм, що відображають теорії «національності» юридичної особи. Правовий статус міжнародних юридичних осіб. Брюссельська конвенція 1968 р. про регулювання й визнання товариств без права юридичної особи (ст. 8). Види імунітету держави.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218

2. Європейська конвенція про імунітети держав (ETS №74) від 16.05.1972 р., Базель. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_060

3. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

5. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003

6. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. - 1990 р. - № 1. - Ст. 205.

7. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_002

8. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112

9. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060

10. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод від 04.05.1971 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_003
11. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011
12. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232
13. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.
14. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй від 13.02.1946 р., Лейк Саксес, Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_150
15. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23.05.1995 р. // Голос України. 1995. № 127-128.
3. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45, №46-47, №48. Ст. 552.
4. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. №48-49. Ст. 536.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 29. Ст. 377.
6. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. №47. Ст. 646.
7. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради. 1994. № 25. Ст. 198.
8. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 19. Ст. 80.
9. Про регулювання товарообмінних (обмінних) операцій в галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради. 1999. № 5. Ст. 44.
10. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
11. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
12. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.

13. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.
14. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.
15. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.
16. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.
17. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 30. Ст. 239.
18. Консульський статут України: затв. Указом Президента України від 02.04.1994 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/127/94>
19. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від 10.06.1993 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/198/93>
20. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>
21. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF>
22. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.
23. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.
24. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. // Офіційний вісник України. 2012. № 17. Ст. 632.
25. Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом : Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 р. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-754740-13/print>

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.
2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И.В. Гетьман-Павлова И.В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.
3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.
4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.
5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. – 816 с.
6. Корецький В.М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.
7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.
8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиніан, 2003. - 136 с.
9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарев. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.
10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.
11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф.. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.
14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
15. Мирошніченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.
16. Федіняк Г.С., Федіняк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.
17. Федіняк Г.С., Федіняк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Баймуратов М.О. Міжнародне приватне (колізійне) право України: правосуб'єктність осіб (теоретико-методологічні аспекти) : моногр. / М.О. Баймуратов, Р.В. Чернолуцький. Суми: Університетська книга, 2009. 252 с.

2. Васильченко О.П. Особливості правового статусу іноземців та осіб без громадянства при забезпеченні принципу рівності прав і свобод в Україні. URL: [evre_2014_10_6pdf](#)

3. Голобородько Д.В. Міграційно-правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. №4. С. 132-139.

4. Дахова І.І. Принцип запобігання виникненню випадків безгромадянства в міжнародних актах і громадянстві України // Форум права. 2015. №4. С.79-83.

5. Павловська Н.В. Цивільно-правовий стан фізичних осіб у міжнародному приватному праві // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Серія ПРАВО. Вип. 22. Ч. I. Том 1. С. 185-188.

6. Погорецька Н.В. Національність юридичної особи. URL : http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/4140/1/Pogorecka_45_54.pdf

7. Сірант М.М. Статус біженців у Європейському Союзі : дис. ... канд. юрид. наук. Львів. 2008. 236 с.

8. Чубарев В.Л. Статус юридичної особи у міжнародному приватному праві // Вісник Академії адвокатури України. 3(16)2009. С.104-110.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Семінарське заняття 6. Право власності та речові права у міжнародному приватному праві

Теоретичні питання

1. Загальні питання права власності у відносинах з «іноземним елементом» за законодавством України.
2. Колізійні питання права власності у міжнародному приватному праві.
3. Колізійні питання права власності за законодавством України.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Колізійні питання права інтелектуальної власності в міжнародному приватному праві.
2. Об'єкти права власності іноземців в Україні.
3. Правовий режим іноземних інвестицій.
4. Класифікація речей за законодавством зарубіжних країн.
5. Інститут набувальної давності за законодавством зарубіжних країн.
6. Угоди СОТ щодо міжнародної торгівлі.

Практичні завдання

1. Громадянин України К. звернувся до Ковельського районного суду (за місцем свого проживання) з позовною заявою про відшкодування шкоди, що була завдана йому під час туристичної поїздки до Німеччини. Відповідачем у

позовній заяві було зазначено Федеративну Республіку Німеччину.

Суддя відмовив у прийнятті позовної заяви К. до розгляду, посилаючись на те, що необхідно отримання згоди компетентних органів Німеччини на пред'явлення такого позову. Також К. було роз'яснено його право звернутися з подібним позовом безпосередньо до суду Німеччини.

Чи правомірна відмова судді у прийнятті позовної заяви? У чому полягає імунітет держави? Який вид імунітету держави у даному випадку було застосовано?

2. У своєму договорі купівлі-продажу українська організація (продавець) і словацька фірма (покупець) зазначили, що для регулювання всіх питань, що не знайшли відображення в контракті, застосовуються положення Гаазької конвенції 1964 р. про міжнародну купівлю-продаж товарів, а також розроблений Міжнародною торговельною палатою (МТП) Типовий контракт міжнародної купівлі-продажу.

Чи можна розглядати подібні положення контракту як належний вибір права? Які норми повинен застосувати український суд для регулювання питань, що не зазначені в контракті?

3. Громадянин Латвії купив у м. Львів квартиру. Згідно договору купівлі-продажу вартість квартири становила 100 тис. грн, що відповідало балансовій вартості, встановленій у технічній документації на дане житло. Фактично ж продавець квартири отримав від покупця 50 тис. доларів. У подальшому суд визнав договір купівлі-продажу недійсним у зв'язку з тим, що продавець на момент купівлі-продажу квартири був недієздатним. Покупець заявив вимогу про повернення фактично сплаченої продавцю суми.

Проаналізуйте обставини справи. Правом якої країни слід керуватися при вирішенні даного спору? Вирішіть справу по суті.

Контрольні запитання і завдання

1. Як застосовується закон місцезнаходження майна (*lex rei sitae*) при вирішенні колізійних питань у міжнародному приватному праві?

2. Яка різниця між сферою дії зобов'язального статуту та законом *lex rei sitae*?

3. Проблема регулювання рухомого майна (транспортних засобів, включаючи морські судна), майна, що знаходиться в дорозі та ін.

4. Яка роль та функції українських консулів у сфері захисту власності за кордоном?

5. Яке законодавство застосовують до правового регулювання виникнення і припинення права власності?

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Поняття націоналізації. Наслідки націоналізації для осіб, що вступають у цивільно-правові відносини з «іноземним елементом». Екстратериторіальна дія законів іноземної держави про націоналізацію.

Поняття іноземної інвестиції. Об'єкти іноземного інвестування. Суб'єкти здійснення іноземних інвестицій. Правові режими, що надаються суб'єктам здійснення іноземних інвестицій для реалізації їх прав і виконання обов'язків. Державні гарантії, що надаються іноземним інвесторам.

Територіальний характер авторських прав і прав на винаходи. Міжнародна торгівля інтелектуальною власністю. Охорона авторських та суміжних прав нормами міжнародних договорів і національного законодавства. Охорона прав інтелектуальної власності у межах СНД. Значення норм європейських міжнародних договорів у сфері патентного права для заявників з держав СНД. Значення міжнародних організацій для захисту інтелектуальної власності (Всесвітня організація інтелектуальної власності, Світова організація торгівлі). Угода TRIPS. Колізійні норми законодавства України, що застосовуються до правочинів, предметом яких є право інтелектуальної власності.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу від 13.12.1974 р. і Протокол 1976 р. до неї. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_094

2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 р. Паризький Акт від 24.07.1971 р. (в ред. 1971 р.) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051

3. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28.04.1977 р., Будапешт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_039

4. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21.05.1963 р. з поправками, внесеними Протоколом від 12.09.1997 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_006

5. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. (в ред. 1971р.), Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052

6. Гаагская конвенция о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта 1954 г. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157

7. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218

8. Гаазька конвенція про право, що застосовується до міжнародної купівлі-продажу товарів від 15.06.1955 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_915

9. Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків - Гаазький акт 28.11.1960 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132
10. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996 р. та положення Бернської конвенції (1971 р.), на які містяться посилання у Договорі (Договір ВОІВ про авторське право) (1996 р.) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770
11. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми 20.12.1996 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769
12. Договір про закони щодо товарних знаків від 27.10.1994 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_102
13. Договір про патентне право від 1.06.2000 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_002
14. Договір про патентну кооперацію від 19.06.1970 р., Вашингтон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001
15. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
16. Конвенція про транснаціональні корпорації від 06.03.1998 р., Москва URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_193
17. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
18. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003
19. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_002
20. Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності 2004 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e50
21. Конвенція про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень від 10.06.1958 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070
22. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112
23. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм 29.10.1971 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_124
24. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060
25. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.

26. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів від 05.10.1965 р., Гаага. // Офіційний вісник України (2003 р.) № 46. Стор. 266. Ст. 2419.

27. Конвенція про транснаціональні корпорації від 06.03.1998 р., Москва. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_193

28. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14.04.1891 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134

29. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 02.12.1961 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856

30. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26.10.1961 р., Рим. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763

31. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

32. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

33. Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15.06.1957 р., переглянута в Стокгольмі 14.07.1967 р. і в Женеві 13.05.1977 р. і змінена 28.09.1979 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066

34. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123

35. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28.06.1989 р., Мадрид. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_583

36. Соглашение о взаимном признании прав и регулировании отношений собственности, 1992 г. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_002

37. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності від 11.08.1994 р., Київ // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 46. Ст. 242.

38. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів від 01.01.1994 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/988_003

39. Хартія економічних прав та обов'язків держав від 12.12.1974 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_077

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23.05.1995 р. //

Голос України. 1995. № 127-128.

5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст. 135.

7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. № 18-22. Ст. 144.

8. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 3-4. Ст. 27.

9. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

10. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-42. Ст. 492.

11. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.

12. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. №48-49. Ст. 536.

13. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 29. Ст. 377.

14. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. №47. Ст. 646.

15. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 49. Ст. 682.

16. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. №39. Ст. 383.

17. Про товарні біржі: Закон України від 10.12.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1992. № 10. Ст. 139.

18. Про захист прав споживачів: Закон України від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 30. Ст. 379.

19. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.

20. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради. 1994. № 25. Ст. 198.

21. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 19. Ст. 80.

22. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради. 2006. № 31. Ст. 268.

23. Про регулювання товарообмінних (обмінних) операцій в галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради. 1999. № 5. Ст. 44.

24. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.

25. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.

26. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в

Україні: Закон України від 12.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2001. № 47. Ст. 251.

27. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 1. Ст. 1.

28. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 15. Ст. 101.

29. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.

30. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.

31. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради. 2006. № 31. Ст. 268.

32. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2008. № 50-51. Ст. 384.

33. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.

34. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.

35. Закон про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. // Відомості Верховної Ради. 2018. № 13. Ст. 69.

36. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 30. Ст. 239.

37. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>

38. Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участі іноземного інвестора: затв. Постановою КМ України від 30.01.1997 р. №112 // Офіційний вісник України. 1997. № 6. Ст.41.

39. Порядок прийняття та розгляду Міністерством економіки України документів для отримання індивідуальних ліцензій на здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України від 07.11.2000 р.: затв. наказом Мінекономіки від 07.11.2000 р. № 240 // Офіційний вісник України. 2001. № 5. Ст. 213.

40. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF>

41. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та

продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

42. Інструкція про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні від 18.01.1996 р. (у редакції наказу Міністерства економіки України від 15.06.2007 р.) URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0034-96>

43. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.

2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.

3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.

4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.

5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. – 816 с.

6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.

7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.

8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. 136 с.

9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.

10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.

11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.

12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.

13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.

14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.

15. Мирошніченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.

16. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.

17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Гіренко О.Т. Використання юрисдикційних імунітетів держави та її власності в цивільних угодах за її участю. URL : [Nvdau_2004_10\(2\)_9.pdf](#)

2. Тімашова В.М. Державний імунітет і суверенітет держави під час вступу в міждержавні цивільні відносини // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки. Вип. 3-2. Том 1. 2015. С. 61-64.

3. Тімашова В.М., Гусєв М.В. Державний імунітет транзитної України як учасника міжнародного права: сучасний стан і перспективи переформування// Юридичний вісник. 2(35). 2015. С. 90-94.

4. Ушаков Н.А. Юрисдикционные иммунитеты государств и их собственности / Н.А. Ушаков; отв. ред. Р.А. Мюллерсон, М. : Наука, 1993. 238 с.

Семінарське заняття 7. Договірні зобов'язання

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика поняття «зобов'язання» у міжнародному приватному праві та можливих принципів їх регулювання.

2. Договірні зобов'язання в міжнародному приватному праві.

3. Колізійні принципи, які застосовуються при регулюванні договірних зобов'язань.

4. Зовнішньоекономічні договори і право застосовуване до них за законодавством України. Умови зовнішньоекономічних договорів.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Право, що застосовується до форми правочину з іноземним елементом.

2. Поняття договору міжнародної купівлі-продажу товарів: доктрина і практика.

3. Правове регулювання міжнародних комерційних правочинів.

4. Відповідальність за порушення договірних зобов'язань.

5. Уніфікація матеріальних норм міжнародного приватного договірного права.

Контрольні запитання і завдання

1. Охарактеризуйте основні положення Гаазької конвенції 1986 року про право, застосовне до договорів міжнародної купівлі-продажу товарів.

2. Охарактеризуйте основні положення Віденської конвенції ООН 1980 року про договори міжнародної купівлі-продажу товарів.

3. Охарактеризуйте роль міжнародних торговельних звичаїв ІНКОТЕРМС 2010 року при укладенні договорів.

4. Охарактеризуйте принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА.

5. Яке значення має теорія «lex mercatoria» для регулювання договірних відносин з іноземним елементом?

Практичні завдання

1. Між перевізником СПД Коваленко (Україна, м. Чоп) та відправником ПП Новак (Угорщина) було укладено в м. Будапешт договір перевезення вантажу.

Згідно з яким законодавством повинна бути дотримана форма цього договору?

2. Між українським суб'єктом господарювання (замовник) та італійською компанією (підрядник) був укладений договір про виконання будівельних робіт на території України із зазначенням належного до застосування права – права України. Відповідно до угоди між сторонами функції замовника перейшли іншій українській фірмі, яка у подальшому порушила строки розрахунків. Підрядник звернувся з позовом до Вінницького господарського суду (за місцем виконання робіт), при цьому він посилався на норми італійського законодавства, оскільки відповідач не є стороною договору підряду і на відносини з ним не поширюється застереження про застосовне право. Відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 44 Закону України «Про міжнародне приватне право» до контракту має застосовуватися італійське право, як право країни підрядника.

Яке рішення має прийняти суд? Чи зберігають дію положення договору про застосовне право при переводі боргу на іншу особу?

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Форма та умови зобов'язальних договорів за законодавством України. Норми міжнародних договорів за участю України щодо порядку виникнення зобов'язань, форми контрактів, умов контрактів. Принцип автономії волі сторін за нормами законодавства України. Право, що застосовується до договору за відсутності згоди сторін про вибір права, за нормами національного законодавства України та міжнародних договорів з її участю. Сфера дії права, що застосовується до контракту.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Характеристика зовнішньоекономічних контрактів з особливим суб'єктним складом. Особливості окремих умов зовнішньоекономічних контрактів за участю транснаціональних корпорацій і приймаючої сторони.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу від 13.12.1974 р. і Протокол 1976 р. до неї. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_094
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 р. Паризький Акт від 24.07.1971 р. (в ред. 1971 р.) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051
3. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28.04.1977 р., Будапешт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_039
4. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21.05.1963 р. з поправками, внесеними Протоколом від 12.09.1997 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_006
5. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. (в ред. 1971р.), Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052
6. Гаагская конвенция о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта 1954 г. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157
7. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218
8. Гаазька конвенція про право, що застосовується до міжнародної купівлі-продажу товарів від 15.06.1955 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_915
9. Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків - Гаазький акт 28.11.1960 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132
10. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996 р. та положення Бернської конвенції (1971 р.), на які містяться посилання у Договорі (Договір ВОІВ про авторське право) (1996 р.) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770
11. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми 20.12.1996 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769
12. Договір про закони щодо товарних знаків від 27.10.1994 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_102
13. Договір про патентне право від 1.06.2000 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_002
14. Договір про патентну кооперацію від 19.06.1970 р., Вашингтон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001
15. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
16. Конвенція про транснаціональні корпорації від 06.03.1998 р., Москва URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_193

17. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
18. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003
19. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_002
20. Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності 2004 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e50
21. Конвенція про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень від 10.06.1958 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070
22. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112
23. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм 29.10.1971 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_124
24. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060
25. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.
26. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів від 05.10.1965 р., Гаага. // Офіційний вісник України (2003 р.) № 46. Стор. 266. Ст. 2419.
27. Конвенція про транснаціональні корпорації від 06.03.1998 р., Москва. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_193
28. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14.04.1891 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134
29. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 02.12.1961 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856
30. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26.10.1961 р., Рим. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763
31. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
32. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
33. Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15.06.1957 р., переглянута в Стокгольмі 14.07.1967 р. і в

Женеві 13.05.1977 р. і змінена 28.09.1979 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066

34. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123

35. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28.06.1989 р., Мадрид. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_583

36. Соглашение о взаимном признании прав и регулировании отношений собственности, 1992 г. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_002

37. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності від 11.08.1994 р., Київ //Відомості Верховної Ради України. 2001. № 46. Ст. 242.

38. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів від 01.01.1994 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/988_003

39. Хартія економічних прав та обов'язків держав від 12.12.1974 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_077

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23.05.1995 р. // Голос України. 1995. № 127-128.

5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст. 135.

7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. № 18-22. Ст. 144.

8. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 3-4. Ст. 27.

9. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

10. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-42. Ст. 492.

11. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.

12. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. №48-49. Ст. 536.

13. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 29. Ст. 377.

14. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. №47. Ст. 646.
15. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 49. Ст. 682.
16. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. №39. Ст. 383.
17. Про товарні біржі: Закон України від 10.12.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1992. № 10. Ст. 139.
18. Про захист прав споживачів: Закон України від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 30. Ст. 379.
19. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.
20. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради. 1994. № 25. Ст. 198.
21. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 19. Ст. 80.
22. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради. 2006. № 31. Ст. 268.
23. Про регулювання товарообмінних (обмінних) операцій в галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради. 1999. № 5. Ст. 44.
24. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.
25. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.
26. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2001. № 47. Ст. 251.
27. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 1. Ст. 1.
28. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 15. Ст. 101.
29. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.
30. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.
31. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради. 2006. № 31. Ст. 268.
32. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2008. № 50-51. Ст. 384.
33. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 40. Ст. 524.
34. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового

захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.

35. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.

36. Закон про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. // Відомості Верховної Ради. 2018. № 13. Ст. 69.

37. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 30. Ст. 239.

38. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>

39. Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участі іноземного інвестора: затв. Постановою КМ України від 30.01.1997 р. №112 // Офіційний вісник України. 1997. № 6. Ст.41.

40. Порядок прийняття та розгляду Міністерством економіки України документів для отримання індивідуальних ліцензій на здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України від 07.11.2000 р.: затв. наказом Мінекономіки від 07.11.2000 р. № 240 // Офіційний вісник України. 2001. № 5. Ст. 213.

41. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF>

42. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

43. Інструкція про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні від 18.01.1996 р. (у редакції наказу Міністерства економіки України від 15.06.2007 р.) URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0034-96>

44. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.

2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.
3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.
4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.
5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. 816 с.
6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.
7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.
8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. 136 с.
9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.
10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.
11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одиссей», 2008. 352 с.
14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
15. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.
16. Федіняк Г.С., Федіняк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.
17. Федіняк Г.С., Федіняк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Венгринюк Ю.В. Основні джерела колізійного права Європейського Союзу та України у сфері договірних відносин // Порівняльно-аналітичне право. №2/2013. С. 126-129.
2. Довгерт А.С. Колізійне регулювання договірних відносин в Європейському Союзі та Україні. URL : <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2012/11/8.pdf>
3. Довгерт А.С. Реформа колізійного права в Україні // Проблеми правового регулювання комерційних відносин в умовах їх інтернаціоналізації: Колективна монографія / За заг. ред. О.Д. Крупчана. Тернопіль, 2007. 240 с.

4. Йорданова О.Є., Лагутіна К.О. Аналіз нових стандартних договірних положень у контексті правил «Безпечної гавані» і рішення Суду ЄС «Уповноважений із захисту даних проти Facebook Ireland і Максиміліана Шремса»// Юридичний науковий електронний журнал. №9 (2021). С. 64-67.

5. Задорожна С.М. Автономія сторін в міжнародному приватному праві: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 /НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2006. 202 с.

6. Задорожна С.М. Автономія сторін в міжнародному приватному праві: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К., 2006. 20 с.

7. Задорожна С.М. Обсяг застосування автономії волі за законодавством зарубіжних країн. // Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. Правознавство. Збірник наук. Праць. Вип. 427. Чернівці, 2007. С. 47-52.

8. Задорожна С.М. Автономія волі як колізійно-правова норма. // Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. Правознавство. Збірник наук. Праць. Вип. 435. Чернівці, 2008. С. 62-65.

9. Задорожна С.М. Умови застосування автономії волі у міжнародному приватному праві. // Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. Правознавство. Збірник наук. Праць. Вип. 492. Чернівці, 2009. С. 39-44.

Семінарське заняття 8. Міжнародне перевезення

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика міжнародних перевезень та їх правового регулювання.
2. Загальна характеристика міжнародно-правового регулювання перевезень.
3. Регулювання нормами національного законодавства міжнародних перевезень.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Правове регулювання міжнародних морських перевезень.
2. Правове регулювання міжнародних залізничних перевезень.
3. Правове регулювання міжнародних автомобільних перевезень.
4. Правове регулювання повітряних перевезень в міжнародному сполученні.
5. Правове регулювання міждержавних перевезень кількома видами транспорту.

Контрольні запитання і завдання

1. Яке перевезення називається міжнародним?
2. Які колізійні прив'язки застосовуються найбільш часто при регулюванні відносин міжнародного перевезення?

3. Які правила оформлення квитка пассажиру авіатранспорту визначені в Конвенції для уніфікації деяких правил міжнародних повітряних перевезень 1999 р.?

4. Які вимоги до автомобілів та їх водіїв передбачені Конвенцією про дорожній рух та Протоколом про дорожні знаки та сигнали, підписаними в Женеві 1949 р.?

5. Охарактеризуйте відповідальність за шкоду, що мала місце внаслідок морського перевезення.

Практичні завдання

1. Сторони договору перевезення, укладеного між двома українськими організаціями, погодили, що права та обов'язки сторін договору регулюються бельгійським законодавством. При цьому договір підлягав виконанню в Україні.

Чи повинен український суд прийняти це положення контракту як непрямий вибір бельгійського права? Чи допускаються українським законодавством відповідні положення у внутрішніх договорах?

2. Фармацевтична компанія «Ipsen» здійснювало перевезення вантажу літаком компанії «Air France» до Борисполя. В авіаційній накладній зазначено вагу отриманого для перевезення вантажу – 350 кг. Під час видачі вантажу в аеропорті «Бориспіль» з'ясувалося, що вага вантажу становить 345 кг, тобто виявлено 5 кг нестачі. На підставі складеного акта встановлено, що втрата частини вантажу сталася внаслідок пошкодження упакування.

Якими міжнародними актами регулюються зазначені відносини? Який суд компетентний розглянути зазначений спір? Вирішіть справу по суті.

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Колізійні норми, використовувані для з'ясування права, яке слід застосувати до вирішення колізійних питань, що виникають внаслідок: а) укладення договору перевезення; б) неналежного виконання чи невиконання договору перевезення; в) клопотання перевізника про звільнення його від відповідальності. Особливості перевезення меблів, пошти, померлих осіб. Особливості перевезення небезпечних вантажів. Правове регулювання транзитних перевезень.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу від 13.12.1974 р. і Протокол 1976 р. до неї. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_094

2. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218

3. Гаазька конвенція про право, що застосовується до міжнародної купівлі-продажу товарів від 15.06.1955 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_915
4. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
5. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2000 року) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007
6. Конвенція про транснаціональні корпорації від 06.03.1998 р., Москва URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_193
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
8. Конвенція держав – учасниць ГУУАМ про взаємне надання допомоги з консульських питань від 7.06.2001 р., Ялта URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_097
9. Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень від 28.05.1999 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_594
10. Конвенція МОП №147 «Про мінімальні норми на торговельних суднах» від 20.10.1976 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_052
11. Конвенція МОП № 133 «Про приміщення для екіпажу на борту судна (додаткові положення)» від 30.10.1976 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_058
12. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003
13. Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів від 24.05.1980 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_189
14. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_002
15. Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності 2004 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e50
16. Конвенція про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень від 10.06.1958 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070
17. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112
18. Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) від 9.05.1980 р. згідно з текстом Протоколу змін від 03.06.1999 р., Берн URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_291
19. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод від 04.05.1971 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_003

20. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.

21. Конвенція про статус і міжнародне облаштування залізниць від 9.12.1923 р., Женева. URL : <http://fingal.com.ua/content/view/561/88/1/1/>

22. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ) від 19.05.1956 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234

23. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

24. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

25. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 07.07.1978 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053

26. Монреальська конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень від 25.08.1999 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_594

27. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28.06.1989 р., Мадрид. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_583

28. Протокол про затвердження Положення про Раду щодо залізничного транспорту держав-учасниць Співдружності і Положення про дирекцію Ради щодо залізничного транспорту держав-учасниць Співдружності від 13.11.1992 р., Москва. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_693

29. Соглашение о взаимном признании прав и регулировании отношений собственности, 1992 г. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_002

30. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності від 11.08.1994 р., Київ // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 46. Ст. 242.

31. Угода про міжнародне залізничне вантажне сполучення (УМВС) від 01.11.1951 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_011

32. Угода про міжнародне пасажирське сполучення (УМПС) від 01.11.1951 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_014

33. Чиказька конвенція про міжнародну цивільну авіацію від 07.12.1944 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_038

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23.05.1995 р. // Голос України. 1995. № 127-128.
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
6. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. № 18-22. Ст. 144.
7. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 3-4. Ст. 27.
8. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45, №46-47, №48. Ст. 552.
9. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-42. Ст. 492.
10. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
11. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. №48-49. Ст. 536.
12. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 29. Ст. 377.
13. Про захист прав споживачів: Закон України від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 30. Ст. 379.
14. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради. 1994. № 25. Ст. 198.
15. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>
16. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF>

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.
2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.
3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.
4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.
5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. 816 с.

6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.
7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.
8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. 136 с.
9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарев. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.
10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.
11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.
14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
15. Мирошніченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.
16. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.
17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Волкова А.В. Правове регулювання міжнародних перевезень вантажів автомобільним транспортом в умовах дуалізму приватного права // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Серія ПРАВО. Вип. 23. Ч. I. Том 1. С. 175-178.
2. Діковська І. Види міжнародних перевезень: нормативний і доктринальний підходи // Вісник Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка. Сер.: Юридичні науки. 2011. Вип. 88. С. 54-57.
3. Луцик М. Відповідальність автомобільного перевізника при виконанні міжнародних перевезень вантажів // Юридичний журнал. 2007. №11. С. 74-76.
4. Микита І.Р. Поняття договору міжнародного морського перевезення. URL : Prip_2015_14_29.pdf
5. Радчук О.П. Особливості правового регулювання міжнародних автомобільних перевезень // Форум права. 2014. №3. С. 307-311.
6. Радчук О.П. Міжнародно-правове регулювання авіаційних перевезень // Форум права. 2015. №2. С. 144-151.
7. Радчук О.П. Проблемні питання правового регулювання міжнародних авіаційних перевезень пасажирів та їхнього багажу // Юридичний науковий електронний журнал. №10 (2021). С. 163-166.

Семінарське заняття 9. Правове регулювання трудових правовідносин з іноземним елементом

Теоретичні питання

1. Трудові правовідносини з «іноземним елементом» та джерела їх правового регулювання.
2. Колізійні прив'язки, що застосовуються до трудових відносини з «іноземним елементом».
3. Міжнародні договори України з питань трудової діяльності та соціального захисту працівників.
4. Праця громадян України за кордоном.
5. Праця іноземців в Україні.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Відшкодування шкоди працівникові за міжнародними договорами України.
2. Роль конвенцій Міжнародної організації праці (МОП) у регулювання трудових відносин з іноземним елементом.
3. Праця громадян України за контрактом з іноземним роботодавцем.
4. Праця громадян України за кордоном за контрактом з українським роботодавцем. Ліцензування діяльності, пов'язаної із працевлаштуванням громадян України за кордоном.
5. Правове регулювання праці співробітників міжнародних та міжурядових організацій.

Контрольні запитання і завдання

1. Охарактеризуйте трудові кодекси як основне національне законодавство у сфері регулювання трудових відносин з «іноземним елементом».
2. Чому прив'язка закону місця укладення трудового контракту (*lex loci contractus*) застосовується нечасто?
3. Який порядок оформлення дозволу на працевлаштування в Україні іноземного громадянина або особи без громадянства.
4. В яких випадках іноземці можуть працювати в Україні за контрактом без дозволу?

Практичні завдання

1. Громадянка Білорусі Н. працювала за трудовим контрактом в м. Києві. Роботодавцем згідно контракту було білоруське підприємство ВАТ «Могильов хімволокно». За наказом роботодавця громадянка Н. була відряджена до м. Плевен (Болгарії) у службове відрядження. У м. Плевен Н. захворіла. Через місяць її звільнили за прогул.

У суді якої країни Н. може оспорити звільнення? Чи має вона право на виплату соціальної допомоги у зв'язку з хворобою?

2. У серпні 2019 р. громадянин України В. звернувся до суду з позовом про вирішення трудового спору. У липні 2017 р. між В. та капітаном судна при посередництві ТОВ «ХХ» укладено контракт найму мотористом на риболовецькому судні, власником якого є компанія «ФШИНГ» (Ангола), строком на три місяці. Після звільнення В. йому виплатили заробітну плату меншу від встановленої умовами контракту.

За законодавством якої країни необхідно вирішити справу? До суду якої держави повинен звернутись громадянин В. за захистом своїх прав?

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Правовий статус осіб, що працюють на спільних підприємствах. Правовий статус працівників дипломатичних і консульських представництв, працівників міжнародних організацій. Визнання дипломів іноземних навчальних закладів. Правове регулювання питань соціального забезпечення за участю іноземного елемента.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

2. Конвенція МОП №2 «Про безробіття» від 29.10.1919 р., Вашингтон URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_143

3. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо найгірших форм дитячої праці №182 від 17.06.1999 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2022-14>

4. Конвенція МОП №147 «Про мінімальні норми на торговельних суднах» від 20.10.1976 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_052

5. Конвенція МОП № 133 «Про приміщення для екіпажу на борту судна (додаткові положення)» від 30.10.1976 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_058

6. Конвенція МОП № 158 «Про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця» від 22.06.1982 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005

7. Конвенція МОП «Про скасування примусової праці» від 25.06.1957 р. № 105 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_013

8. Конвенція МОП № 154 «Про сприяння колективним переговорам» від 19.06.1981 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_006

9. Конвенція МОП № 144 «Тристоронні консультації для сприяння застосуванню міжнародних трудових норм» від 1.06.1976 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_175

10. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112

11. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева
URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011

12. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232

13. Конвенція про рівноправність громадян країни та іноземців та осіб без громадянства в галузі соціального забезпечення №118 від 28.06.1962 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_017

14. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

15. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до №50. Ст. 375.

5. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.

6. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 49. Ст. 376.

7. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 47. Ст. 372.

8. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.

9. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 52. Ст. 561.

10. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.

11. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.

12. Про зайнятість населення: Закон України від 5.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 24. Ст. 243.

13. Про зовнішню трудову міграцію: Закон України від 5.11.2015 р. // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 49-50. Ст. 463.

14. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

15. Про затвердження форм заяв для отримання роботодавцем дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, продовження строку дії дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, внесення змін до дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2017-%D0%BF#n20>

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.

2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.

3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.

4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.

5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. 816 с.

6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.

7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.

8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. 136 с.

9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.

10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.

11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.

12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.

13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.

14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.

15. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.

16. Фединак Г.С., Фединак Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.

17. Фединак Г.С., Фединак Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Аверочкина Т.В. Правові колізії в регулюванні працевлаштування моряків на судна іноземних судовласників // Митна справа. 2006. №1. С. 69-71.

2. Белогубова О.В. Колізійно-правове регулювання трудових відносин, ускладнених іноземним елементом, в міжнародному судноплаванні // Актуальні проблеми політики. 2013. Вип. 50. С. 120-130.

3. Вісьтак М.Я. Двосторонні міждержавні договори України та їх значення для правового регулювання трудових відносин // Право і суспільство. №1/2014. С. 75-81.

4. Гаєвая О.В., Гаврилов Е.В. Колізійне трудове право (способи вирішення конфліктів трудових законів різних країн). URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2017-2/doc/3/04.pdf>

5. Юшко А.М., Швець Н.М. Міжнародні соціальні стандарти: навчальний посібник. Х., 2013. 121 с.

Семінарське заняття 10. Правове регулювання шлюбних правовідносин з іноземним елементом

Теоретичні питання

1. Поняття шлюбу. Матеріальні умови реєстрації шлюбу.
2. Формальні умови реєстрації шлюбу, процедура оформлення шлюбу.
3. Особисті та майнові відносини між подружжям за національним законодавством зарубіжних країн.
4. Колізійні питання оформлення шлюбу в міжнародному приватному праві.
5. Порядок припинення шлюбу за національним законодавством зарубіжних країн.
6. Колізійні питання припинення шлюбу в міжнародному приватному праві.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Концепція шлюбу у національних правових джерелах.
2. Допустимість шлюбу між особами протилежної статі: міжнародно-правові акти та національне законодавство зарубіжних країн.
3. Процедура оформлення шлюбу за законодавством зарубіжних країн.
4. «Консорціум» за законодавством зарубіжних країн.
5. Шлюбний контракт за законодавством зарубіжних країн.

Контрольні запитання і завдання

1. Законодавство зарубіжних країн визначає перелік обставин, які є перешкодою для реєстрації шлюбу. Які це можуть бути обставини?
2. В яких державах допускається укладення шлюбу через представника?
3. Чи поширюється закон автономії волі сторін на правовідносини реєстрації шлюбу? Яку позицію з цього питання викладено у Законі України «Про міжнародне приватне право»?
4. Охарактеризуйте положення Гаазької Конвенції про укладення шлюбу та визнання дійсності шлюбів від 14 березня 1978 р.
5. Охарактеризуйте визнання розірвання шлюбу у міжнародному приватному праві.

Практичні завдання

1. Студент Київського університету, громадянин Танзанії та громадянка України звернулися з заявою про реєстрацію шлюбу до одного з київських РАЦСів. Співробітник РАЦСу відмовився реєструвати заяву, оскільки наречений вже мав дружину в Танзанії. Однак заявники просили зареєструвати їх шлюб згідно з законодавством Танзанії, яке дозволяє полігамні шлюби.

Чи може співробітник РАЦСу України зареєструвати шлюб згідно з законодавством Танзанії?

2. Мусульманське законодавство окремих країн дозволяє «репудацію» (розлучення на підставі односторонньої заяви чоловіка). У Алжирі репудація здійснюється у судовому порядку, у Марокко – реєстраційному. Громадянин Марокко, який має доміцилій у Франції, не бажаючи платити судові витрати та взагалі вступати в складний судовий процес у французьких судах, від'їжджає до країни свого громадянства на певний період і там здійснює репудацію. Повертаючись до Франції він заявляє про це французькій владі яка керуючись франко-мароканською конвенцією 1981 року про правову допомогу зобов'язана визнати відповідні рішення.

Яких інститутів міжнародного приватного права торкається дана проблема? Яким чином у аналогічній ситуації повинен діяти суд України?

3. Громадяни України Ірина А. та Кирило П. одружилися на о. Кіпр у місцевому православному храмі за церковним обрядом вінчання. За два роки Ірина А. та Кирило П. припинили сумісне проживання. Розглядаючи відносини з Іриною А. та вінчання на о. Кіпр лише як романтичну пригоду, Кирило П. одружився з Галиною С. Шлюб було зареєстровано органами РАЦС в Україні. Через півроку після одруження Кирило П. загинув у ДТП, у зв'язку з чим було відкрито спадщину. Ірина А. звернулася до нотаріальної контори за місцем відкриття спадщини із заявою про свої права на майно, придбане у період її сумісного проживання із Степаном П. – побутову техніку та легковий автомобіль.

Який з двох шлюбів має юридичну силу? Чи обґрунтовані вимоги Ірини? Яке рішення має прийняти нотаріус?

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Уніфіковані колізійні норми з питань шлюбу. Гаазька конвенція про укладення шлюбу та визнання його недійсним 1978 р. Гаазька конвенція про визнання розлучень та судового розлучення подружжя 1970 р. Регіональні угоди: Кодекс Бустаманте 1928 р., Конвенція про правову допомогу та правові відносини з цивільних, сімейних і кримінальних справ СНД 1993 р. Двосторонні договори України з іноземними державами про правову допомогу. Консульські угоди.

Вирішення колізій законів у сфері особистих та майнових відносин між подружжям. Шлюбний договір і вибір компетентного правопорядку. Вибір компетентного правопорядку, що регулює взаємовідносини між батьками і дітьми. Вирішення колізійних питань у сфері особистих та майнових відносин між подружжям, між батьками і дітьми за українським правом, правом інших держав.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218
2. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
4. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112
5. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011
6. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232
7. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.
8. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
5. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст. 135.
6. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-42. Ст. 492.
7. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.
8. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.
9. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.
10. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 52. Ст. 561.
11. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. // Голос України від 27.07.2010. № 137.
12. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.
13. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.
14. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від 10.06.1993 р. URL : <http://zakon№3.rada.gov.ua/laws/show/198/93>
15. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>
16. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.
17. Порядок надання медичної допомоги іноземцям та особам без громадянства, які постійно проживають або тимчасово перебувають на території України, які звернулися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, стосовно яких прийнято рішення про

оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, та компенсації вартості медичних послуг і лікарських засобів, наданих іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово проживають або перебувають на території України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121-2014-%D0%BF>

18. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.
2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.
3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.
4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.
5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. 816 с.
6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.
7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.
8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. 136 с.
9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.
10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.
11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.
14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.

15. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.

16. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.

17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Калакура В. Принципи колізійного регулювання в міжнародному сімейному праві // Вісник Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія : Юридичні науки. 2009. Вип. 80. С. 40-43.

2. Овчаренко А. Визнання реєстрації та розірвання шлюбу за двосторонніми міжнародними договорами, укладеними Україною // Юридичний журнал. 2010. №10.

3. Радчук О.П. Деякі питання колізійного регулювання шлюбно-сімейних відносин // Порівняльно-аналітичне право. №4. 2016. С. 95-99.

4. Розгон О. Укладання шлюбу громадянина України з іноземцем за кордоном // Юридичний Радник. 2011. №6(60). С. 1-8.

5. Соболев В.П. Шлюбний договір: зарубіжний досвід і перспективи його запозичення в законодавстві України // Юридичний науковий електронний журнал. №6 (2021). С. 82-84.

6. Страссер М. Одностатевий шлюб та право на приватність // Право США. №1-2/2012. С. 118-129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prccha_2012_1-2_11

Семінарське заняття 11. Правове регулювання сімейних правовідносин з іноземним елементом

Теоретичні питання

1. Походження дитини.
2. Права та обов'язки батьків та дітей.
3. Колізійне законодавство України стосовно регулювання сімейних відносин.
4. Матеріально-правові норми законодавства України стосовно правовідносин по усиновленню з «іноземним елементом».

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Проблема сурогатного материнства в зарубіжних країнах (правове регулювання, заборона).
2. Оспорювання батьківства у зарубіжних країнах.
3. Зобов'язання щодо утримання. Аліментні відносини у міжнародному приватному праві.
4. Колізійні норми міжнародних договорів та законодавства України про усиновлення.

5. Міжнародне регулювання правовідносин з опіки та піклування.

Контрольні запитання і завдання

1. Охарактеризуйте інститути узаконення, судового чи адміністративного визнання батьківства.

2. Який порядок усиновлення іноземцем дитини, яка є громадянином України? За яких умов іноземці мають переважне право на усиновлення дитини – громадянина України?

3. Аліментні відносини у міжнародному приватному праві. Охарактеризуйте основні положення Конвенції про стягнення за кордоном аліментів від 31 грудня 1956 р.

Практичні завдання

1. Протягом навчання у вищому навчальному закладі студенти Аліна Ш., громадянка України, та Зафар М., громадянин Пакистану, проживали разом. Аліна народила сина. Незважаючи на те, що Зафар відмовлявся реєструвати шлюб, він піклувався про дитину, утримував Аліну і дитину матеріально. Після припинення навчання Зафар повернувся в Пакистан, припинив надавати матеріальну допомогу і брати будь-яку участь у вихованні сина.

Аліна звернулася до юридичної консультації з питанням, чи можливо в даній ситуації встановити батьківство та стягувати аліменти з Зафара?

2. Громадяни України Василь та Світлана кілька років працювали в науково-дослідному інституті США за контрактом. В США у них народилась донька Анастасія. У 2018 р. подружжя загинуло в автомобільній катастрофі, дитина залишилася сиротою і перебувала у дитячому будинку м. Сіетл. Колишні колеги загиблого подружжя звернулись до департаменту соціальної служби штату Вашингтон із заявою про усиновлення Анастасії. Заява була розглянута та задоволена відповідно до законодавства штату.

Дідусь та бабуся Анастасії, які мешкали в Україні, звернулись до місцевого суду із заявою про визнання рішення про усиновлення недійсним і встановлення опіки над онукою.

Яке рішення має прийняти суд? Які правові наслідки буде мати рішення українського суду в США?

Завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати такі питання:

Уніфіковані колізійні норми щодо взаємовідносин членів сім'ї. Конвенція про право, застосовуване до режимів майна подружжя (1978). Конвенція про право, застосовуване до режимів аліментних зобов'язань стосовно дітей (1956). Конвенція про компетенцію та застосовуване право стосовно захисту неповнолітніх 1961 р. Регіональні угоди: Кодекс Бустаманте 1928 р. Конвенція про правову допомогу та правові відносини з цивільних, сімейних і кримінальних справ СНД 1993 р. Двосторонні договори України з іноземними державами про надання правової допомоги. Колізійні питання усиновлення,

опікунства та піклування за українським правом та правом інших держав. Порядок усиновлення дітей – українських громадян іноземцями.

Міжнародно-правове регулювання. Гаазька конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 р. Гаазька конвенція про захист дітей та співробітництво у відношенні іноземного усиновлення 1993 р. Кодекс Бустаманте 1928 р., Конвенція про правову допомогу з цивільних, сімейних та кримінальних справ СНД 1993 р. Двосторонні договори України з іноземними державами у сфері сімейних відносин.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

2. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. - 1990 р. - № 1. - Ст. 205.

3. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112

4. Конвенція про право, що застосовується до режимів власності подружжя від 14.03.1978 р., Гаага. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_923

5. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011

6. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232

7. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.

8. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном від 20.06.1956 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_425

9. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973_001

10. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_002

11. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_135

12. Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_659

13. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_327

14. Європейська конвенція про усиновлення дітей від 27.11.2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a17

15. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів від 05.10.1965 р., Гаага. // Офіційний вісник України (2003 р.) № 46. Стор. 266. Ст. 2419.

16. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

17. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

5. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст. 135.

6. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-42. Ст. 492.

7. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. №39. Ст. 383.

8. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.

9. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.

10. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.

11. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 15. Ст. 232.

12. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.

13. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 6. Ст. 147.

14. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 52. Ст. 561.

15. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон

України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.

16. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від 10.06.1993 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/198/93>

17. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

18. Порядок надання медичної допомоги іноземцям та особам без громадянства, які постійно проживають або тимчасово перебувають на території України, які звернулися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, та компенсації вартості медичних послуг і лікарських засобів, наданих іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово проживають або перебувають на території України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121-2014-%D0%BF>

19. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 р. // Офіційний вісник України. 2008. № 79. Ст. 2660.

20. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 р. // Офіційний вісник України. 2007. № 65. Ст. 2516.

21. Про затвердження Переліку захворювань, за наявності яких особа не може бути усиновлювачем: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.08.2008 р. // Офіційний вісник України. 2008. № 82. Ст. 2784.

22. Про затвердження Переліку захворювань, які дають право на усиновлення хворих дітей без дотримання строків перебування на обліку в центральному органі виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, а також до досягнення дитиною п'яти років: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2011 № 973 // Офіційний вісник України. 2012. №19. Ст. 89.

23. Про порядок та умови прийому громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину в Україні, для подання ними справ: Наказ Міністерства соціальної політики від 17.11.2011 р. // Офіційний вісник України. 2011. № 97. Ст. 183.

24. Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 р. // Офіційний вісник України. 2000. № 42. Ст. 205.

25. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ

Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

26. Про затвердження Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 року № 1203 // Офіційний вісник України. 2002. №34.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.

2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.

3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.

4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.

5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. 816 с.

6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.

7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.

8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. 136 с.

9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.

10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.

11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.

12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.

13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одиссей», 2008. 352 с.

14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.

15. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.

16. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.

17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Костик Е. Транскордонне сурогатне материнство: проблеми правового регулювання // Підприємництво, господарство і право. 2020. №4. С. 37-41.
2. Мікуляк М. Регулювання міжнародного усиновлення на основі конвенцій про права дітей на усиновлення // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки». 2015. №1(6). С. 91-94.
3. Розгон О. Вплив походження дитини на можливість спадкування: національний та міжнародний аспекти. URL : <http://www.jurnaluljuristic.in.ua/archive/2016/5/24.pdf>
4. Розгон О.В. Колізійне регулювання встановлення походження дитини при застосуванні сурогатного материнства. URL : <http://intlawaalmanac.net/v17/16.pdf>
5. Сопель М.В. Правові аспекти сурогатного материнства: Україна та США. URL : http://medicallaw.org.ua/uploads/media/02_314_01.pdf
6. Татаринцева Е.А. Усыновление по английскому праву // Государство и право. 2007. №10. С. 85-92.
7. Чепис О.І., Лазорик Є.В. Колізійне регулювання сімейних правовідносин у міжнародному приватному праві: шляхи подолання конфлікту кваліфікацій // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. 2017. Вип. 42. С. 98-103.
8. Achmand C.I. Anne-Marie Krens. Children's Rights in International Commercial Surrogacy. Universitet Leiden. 2018.

Семінарське заняття 12. Правове регулювання спадкових правовідносин з іноземним елементом

Теоретичні питання

1. Загальна характеристика спадкового права держав.
2. Спадкування за заповітом (національні матеріально-правові норми).
3. Спадкування за законом національні матеріально-правові норми).
4. Колізії законодавства у сфері спадкування.
5. Норми міжнародних договорів у сфері спадкових відносин.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Колізійні питання спадкування у міжнародному приватному праві.
2. Особливості спадкування нерухомого майна.
3. Особи, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, та негідні спадкоємці.
4. Міжнародно-правове регулювання питань спадкування.

Контрольні запитання і завдання

1. Дайте визначення поняття «спадкування» у міжнародному приватному праві.
2. Якими чинниками зумовлені колізії в міжнародному спадкуванні?
3. Що таке колізія в міжнародному спадкуванні?
4. Назвіть колізійні прив'язки, які найбільш часто застосовуються при обтяженні спадкування іноземним елементом.
5. Проаналізуйте альтернативну колізійну норму ст. 72 Закону України «Про міжнародне приватне право». В яких випадках заповіт вважатиметься дійсним? В яких випадках заповіт вважатиметься не дійсним?
6. Які характерні риси договорів про правову допомогу у спадкових нормах?
7. Який порядок отримання українським громадянином спадщини за кордоном?
8. Який порядок переходу спадкового майна до держави?

Практичні завдання

Макарівський районний суд, розглядаючи позов громадянки Словаччини С. до громадянина України У. щодо визнання права на спадщину, встановив, що спірним, зокрема, є нерухоме майно, яке перебуває на території Туреччини. Колізійна норма України у даному випадку відсилає до права країни, в якій знаходиться це майно.

Які основні принципи та обсяг застосування іноземного права? Що є підставою для застосування судом України права Туреччини? Який порядок встановлення змісту права Туреччини? Право якої країни може бути застосоване судом, якщо не можливо встановити зміст турецького права у розумні строки?

Завдання для самостійної роботи:

Самостійно опрацювати такі питання

Правовий режим відумерлої спадщини у міжнародному приватному праві. Перехід спадкового майна до держави за правом «окупації». Міжнародні договори, які стосуються питання спадкування. Про форму заповіту (Гаазька конвенція 1961 р., Вашингтонська конвенція 1973 р.). Головні положення Мінської конвенції 1993 р. щодо успадкування. Двосторонні договори України про правову допомогу і питання успадкування.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

2. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112

3. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева
URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011

4. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232

5. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.

6. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973_001

7. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів від 05.10.1965 р., Гаага. // Офіційний вісник України (2003 р.) № 46. Стор. 266. Ст. 2419.

8. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

10. Конвенція про запровадження системи реєстрації заповітів від 16.05.1972 р., Базель. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_678

11. Конвенція про колізії законів, які стосуються форми заповітів від 05.10.1961 р., Гаага. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

5. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст. 135.

6. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-42. Ст. 492.

7. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. №39. Ст. 383.

8. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.

9. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.

10. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.

11. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в

Україні: Закон України від 11.12.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 15. Ст. 232.

12. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.

13. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.

14. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від 10.06.1993 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/198/93>

15. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

16. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

17. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. // Офіційний вісник України. 2012. № 17. Ст. 632.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.

2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.

3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.

4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.

5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. 816 с.

6. Корецкий В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.

7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.

8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. 136 с.

9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.

10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.

11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.
14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
15. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.
16. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.
17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Кисіль В.І. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві // Право України. 2013. №7.
2. Михайлов М. Міжнародні договори України про правову допомогу в цивільних справах як джерело правового регулювання спадкування за заповітом у міжнародному приватному праві // Підприємництво, господарство і право. 2018. №10. С. 229-233.
3. Нелін О. Історико-правовий аналіз спадкового права України та країн континентальної Європи, Великої Британії і США // Юридична Україна: щомісячний часопис. 2013. №3. С. 4-8.
4. Ракул О.В. Спадкове право України та європейських країн: деякі основні відмінності. URL : <http://www.spilnota.net.ua/us/article/id-1204/>
5. Церковна О.В. Особливості регулювання спадкових відносин в міжнародному праві. URL : <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/383/1/3>

Семінарське заняття 13. Деліктні зобов'язання у міжнародному приватному праві

Теоретичні питання

1. Поняття деліктного зобов'язання за національним законодавством країн.
2. Умови настання деліктного зобов'язання за національним законодавством країн.
3. Окремі деліктні зобов'язання за національним законодавством країн.
4. Статут деліктного зобов'язання у міжнародному приватному праві.
5. Деліктні зобов'язання з іноземним елементом за законодавством України.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Поняття та види деліктів за національним законодавством зарубіжних країн.
2. Умови настання деліктного зобов'язання за законодавством країн сім'ї континентального права.
3. Умови настання деліктного зобов'язання за законодавством країн сім'ї загального права.
4. Умови настання деліктного зобов'язання за законодавством країн мусульманського права.
5. Особливості відшкодування моральної шкоди, що пов'язана з перенесеним особою нервовим чи психічним потрясінням через певні локальні чи глобальні фактори.

Контрольні запитання і завдання

1. Охарактеризуйте генеральні та сингулярні делікти.
2. Назвіть чотири основні умови настання деліктного зобов'язання. Охарактеризуйте майнову та немайнову шкоду, як одну з умов настання деліктного зобов'язання.
3. Які особливості зобов'язання з відшкодування шкоди, заподіяної дефектним делінквентом?
4. Які особливості зобов'язання з відшкодування шкоди, заподіяної органом державної влади чи місцевого самоврядування?
5. Які особливості зобов'язання з відшкодування шкоди, заподіяної порушенням права на непорушність сфери приватного життя?
6. Охарактеризуйте деліктні зобов'язання із заподіяння шкоди внаслідок недоліків товару, роботи та послуги згідно з положеннями Гаазької конвенції про право, що застосовується до відповідальності виготовлювача, 1973 року.
7. Які основні колізійні норми щодо недоговірних зобов'язань містяться в Законі України «Про міжнародне приватне право»?

Практичні завдання

1. Громадянина Словаччини під час відпочинку лісі Закарпаття вкусив енцефалітний кліщ. Після приїзду додому в Кошице громадянин А. захворів на енцефаліт. Договір, укладений постраждалим з українською туристичною фірмою «Туристичні стежки Закарпаття», містив положення про забезпечення безпечного відпочинку. Громадянин А. також стверджував, що співробітники туристичної фірми не попередили його про наявність енцефалітних кліщів у закарпатських лісах та про пов'язану з цим небезпеку.

Чи може громадянин Словаччини вимагати відшкодування шкоди, завданої здоров'ю, від української туристичної фірми? Визначте належне до застосування право та судову установу, компетентну розглядати даний спір.

2. Громадяни Індії працювали будівельниками у Києві. Через

недотримання правил охорони праці на будівельному майданчику один з індійських будівельників завдав шкоди іншому.

Визначте належне до застосування право. Суд якої держави компетентний розглядати цю справу?

Завдання для самостійної роботи:

Самостійно опрацювати такі питання

Колізійні норми міжнародних двосторонніх договорів за участю України, що застосовуються до недоговірних зобов'язань. Колізійні норми міжнародних багатосторонніх договорів за участю України, що застосовуються до недоговірних зобов'язань. Матеріально-правові норми міжнародних договорів, що застосовуються до недоговірних зобов'язань. Участь України у міжнародних договорах, які містять матеріально-правові норми, що регулюють недоговірні зобов'язання.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу від 13.12.1974 р. і Протокол 1976 р. до неї. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_094

2. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21.05.1963 р. з поправками, внесеними Протоколом від 12.09.1997 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_006

3. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. (в ред. 1971р.), Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052

4. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

6. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003

7. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_002

8. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм 29.10.1971 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_124

9. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.

10. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26.10.1961 р., Рим. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763

11. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
12. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
13. Конвенція МОП про захист трудящих від іонізуючої радіації №115 від 22.06.1960 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_116
14. Конвенція про запобігання забрудненню моря скиданням відходів та інших матеріалів від 20.12.1972 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_127
15. Римська конвенція про шкоду, заподіяну іноземними повітряними суднами третім особам на поверхні від 7.10.1952 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_127
16. Конвенція про оперативне оповіщення про ядерну аварію від 16.09.1986 р., Відень. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_026

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.
3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.
5. Про захист прав споживачів: Закон України від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 30. Ст. 379.
6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.
7. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>
8. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.
2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.

3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.
4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.
5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. 816 с.
6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.
7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.
8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиціан, 2003. 136 с.
9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарев. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.
10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.
11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.
14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
15. Мирошніченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.
16. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.
17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Мануїлова К.В. Деякі колізійні питання зобов'язань з заподіяння шкоди у міжнародному приватному праві. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3667/Manuilova.pdf>
2. Мануїлова К.В. Система колізійних норм у сфері деликтних зобов'язань // Юридичний науковий електронний журнал. №4/2015. С. 80-82.
3. Мануїлова К.В. Уніфікація колізійних норм, що застосовуються до позадоговірних зобов'язань. URL : <http://www.apdp.in.ua/v62/63.pdf>
4. Манукян М.А. Четыре подхода к определению права, подлежащего применению к деликтным обязательствам // Международное публичное и частное право. 2009. №5. С. 20-23.

5. Трощенко І.О. Особливості застосування *lex voluntatis* до недоговірних зобов'язань відповідно до Регламенту Рим II // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 90 (Ч. 1). 2010. С. 178-179.

Семінарське заняття 14. Міжнародний цивільний процес

Теоретичні питання

1. Поняття міжнародного цивільного процесу.
2. Правовий статус учасників міжнародного цивільного процесу.
3. Міжнародна підсудність.
4. Розгляд спорів міжнародним комерційним арбітражем.

Завдання для індивідуальної роботи

Підготувати реферати з таких питань:

1. Національні акти України про засади процесуального статусу іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб.
2. Національні акти іноземних держав про засади процесуального статусу іноземців, осіб без громадянства та іноземних юридичних осіб.
3. Уніфікація норм міжнародного цивільного процесу в актах міжнародних організацій.
4. Визнання та виконання іноземних судових рішень на території України та коло рішень, які підлягають визнанню та виконанню.
5. Взаємозв'язок та взаємодія національних і міжнародних органів правосуддя, що здійснюють провадження у цивільних справах.

Контрольні запитання і завдання

1. Охарактеризуйте основні положення Конвенції про збирання за кордоном доказів у цивільних і торгових справах 1970 р.
2. Охарактеризуйте основні положення Конвенції про полегшення доступу до правосуддя за кордоном 1980 р.
3. Охарактеризуйте основні механізми вирішення інвестиційних спорів згідно Конвенції про вирішення інвестиційних спорів між державами та особами інших держав від 18 березня 1965 р. Примирювальна процедура та арбітражний механізм.
4. Охарактеризуйте значення Кодексу Бустаманте для уніфікації норм міжнародного цивільного процесу.

Завдання для самостійної роботи:

Самостійно опрацювати такі питання

1. Внутрішнє законодавство України та іноземних держав як джерело міжнародного цивільного процесу.
2. Міжнародно-правові норми як джерело міжнародного цивільного процесу.
3. Уніфікація норм міжнародного цивільного процесу в актах міжнародних організацій. Уніфікація в межах міжнародних організацій або під

їх егідою.

4. Діяльність Гаазької конференції з міжнародного приватного права у сфері міжнародного цивільного процесу.

5. Акти Міжнародного інституту уніфікації приватного права (УНІДРУА).

6. Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) та Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД).

7. Норми з міжнародного процесу в актах, розроблених Міжнародною морською організацією (ІМО) та Міжнародною організацією цивільної авіації (ІКАО).

8. Діяльність Міжнародного банку реконструкції та розцінку у сфері міжнародного цивільного процесу.

9. Міжамериканський інститут міжнародного права.

10. Уніфікація норм міжнародного цивільного процесу в актах об'єднань держав.

11. Діяльність Організації американських держав та Міжамериканського юридичного комітету.

12. Договори Монтевідео 1889/1940 рр. Кодекс Бустаманте.

13. Іbero-американські конвенції.

14. Арабська конвенція про міжнародний комерційний арбітраж 1987 р.

15. Документи, прийняті в рамках СНД.

16. Акти, укладені державами - учасницями РЕВ, чинні для деяких держав. Документи, прийняті у межах Європейського Союзу.

17. Рекомендаційні норми у міжнародному цивільному процесі.

18. Звичаєве право.

19. Судові прецеденти та доктрина як джерело міжнародного цивільного процесу.

Міжнародні нормативно-правові акти

1. Гаазька конвенція з питань цивільного процесу від 01.03.1954 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_083

2. Конвенція про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах від 15.11.1965 р., Гаага. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_890

3. Конвенція про отримання за кордоном доказів у цивільних і торгових справах від 18.03.1980 р., Гаага. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_922

4. Конвенція про полегшення доступу до правосуддя за кордоном 1980 р. URL : <https://www.osce.org/uk/node/396683?download=true>

5. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

7. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon№3.rada.gov.ua/laws/show/995_002

8. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.

9. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

Нормативно-правові акти України

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради. 2004. №№ 40-41, 42. Ст. 492.

6. Про захист прав споживачів: Закон України від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 30. Ст. 379.

7. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.

8. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 р. // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст. 542.

9. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>

10. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

11. Щодо переліку міжнародних договорів України про правову допомогу, які містять норму, що звільняє від додаткового посвідчення документів: Лист Міністерства юстиції від 19.11.2012 р. № 11891-0-4-12/12.2 // Бухгалтер. 2012. № 48.

12. Про практику розгляду судами клопотань про визнання й виконання рішень іноземних судів та арбітражів і про скасування рішень, постановлених у порядку міжнародного комерційного арбітражу на території України :

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-99>.

13. Mannheimer Swartling's «Concise Guide to Arbitration in Sweden». Stockholm, 2014. p. 261.

Основна література

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.

2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.

3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.

4. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.

5. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. 816 с.

6. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.

7. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.

8. Мережко А.А. Коллизионное право США / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. 136 с.

9. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.

10. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320 с.

11. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.

12. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.

13. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф. А. Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.

14. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.

15. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.

16. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.

17. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.

Додаткова література. Література для реферування

1. Бичкова С. Особливості цивільної процесуальної правосуб'єктності іноземних осіб в Україні / С. Бичкова, Н. Чучкова // Право України. 2011. №2. С. 217-222.

2. Верещінська І.В. Місце міжнародного цивільного процесу в національних правових системах суверенних держав // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. №4(51)2014. С. 13-19.

3. Пасайлюк І.В. Цивільно-правовий статус іноземців та осіб без громадянства в цивільному судочинстві України // Порівняльно-аналітичне право. №1. 2015. С. 91-94.

4. Чучкова Н.О. Участь іноземних осіб у цивільному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук. К., 2013. 199 с.

5. Шак Х. Международное гражданское процессуальное право : Учебник / Пер. с нем.: М.: БЕК, 2001. 506 с.

3. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття та предмет міжнародного приватного права.
2. Методи міжнародного приватного права.
3. Система міжнародного приватного права.
4. Історія становлення та розвитку міжнародного приватного права.
5. Проблеми науки міжнародного приватного права.
6. Співвідношення міжнародного публічного та міжнародного приватного права.
7. Поняття та види джерел міжнародного приватного права.
8. Національне законодавство як джерело міжнародного приватного права.
9. Судова та арбітражна практика як джерела міжнародного приватного права.
10. Міжнародний звичай як джерело міжнародного приватного права.
11. Міжнародний договір як джерело міжнародного приватного права.
12. Правова доктрина як джерело міжнародного приватного права.
13. Узгодження законодавств різних держав.
14. Колізії як предмет регулювання міжнародного приватного права.
15. Поняття та структура колізійної норми у міжнародному приватному праві.
16. Класифікація колізійних норм.
17. Основні формули прикріплення (типи колізійних прив'язок).
18. Тлумачення, кваліфікація та «конфлікт кваліфікацій» у міжнародному приватному праві.
19. Основні способи вирішення питання кваліфікації.
20. Застереження про публічний порядок.
21. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої держави.
22. Обхід закону в міжнародному приватному праві.
23. Особливості застосування колізійних норм.
24. Правові режими у міжнародному приватному праві.

25. Взаємність у міжнародному приватному праві.
26. Реторсія як вид взаємності.
27. Дипломатичний захист суб'єктів приватного права за кордоном.
28. Правові засади регулювання статусу фізичної особи у міжнародному приватному праві.
29. Правоздатність та дієздатність іноземців.
30. Законодавство України про поняття «іноземець», «іноземний громадянин», «особа без громадянства» та зміна правового статусу цих осіб.
31. Правовий статус іноземних громадян і осіб без громадянства в Україні.
32. Особливості правового статусу біпатридів.
33. Основні колізійні норми національного законодавства України.
34. Поняття та ознаки юридичної особи.
35. Особистий статут і «національність» юридичної особи.
36. Види юридичних осіб.
37. Визнання юридичних осіб та їх перенесення.
38. Загальна характеристика правового статусу іноземних юридичних осіб в Україні.
39. Правовий статус юридичних осіб України за кордоном.
40. Держава у цивільних правовідносинах з «іноземним елементом».
41. Імунітет держави та його види.
42. Україна як суб'єкт міжнародного приватного права.
43. Загальні питання права власності у відносинах з «іноземним елементом» за законодавством України та законодавством зарубіжних країн.
44. Колізійні питання права власності у міжнародному приватному праві.
45. Колізійні питання права власності за законодавством України.
46. Право власності громадян іноземної держави в Україні.
47. Загальна характеристика договірних зобов'язань у міжнародному приватному праві.
48. Правове регулювання міжнародних комерційних правочинів.
49. Колізійні норми, які застосовуються при регулюванні договірних зобов'язань, ускладнених іноземним елементом.
50. Поняття договору споживання у міжнародному приватному праві. Право, що застосовується до договору споживання.
51. Загальна характеристика міжнародних перевезень та їх правового регулювання.
52. Загальна характеристика міжнародно-правового регулювання перевезень.
53. Регулювання нормами національного законодавства міжнародних перевезень.
54. Трудові правовідносини з «іноземним елементом» та джерела їх правового регулювання.
55. Колізійні прив'язки, застосовувані до трудових відносини з «іноземним елементом».

56. Міжнародні договори України з питань трудової діяльності та соціального захисту працівників.

57. Праця громадян України за кордоном.

58. Праця іноземців в Україні.

59. Відшкодування шкоди працівникові за міжнародними договорами України.

60. Поняття шлюбу за законодавством зарубіжних країн. Матеріальні умови реєстрації шлюбу.

61. Формальні умови реєстрації шлюбу, процедура оформлення шлюбу.

62. Особисті відносини між подружжям за національним правом.

63. Колізійні питання оформлення шлюбу у міжнародному приватному праві.

64. Порядок припинення шлюбу за національним законодавством.

65. Колізійні питання припинення шлюбу в міжнародному приватному праві.

66. Походження дитини за законодавством зарубіжних країн.

67. Права та обов'язки батьків та дітей за законодавством зарубіжних країн.

68. Матеріально-правові норми законодавства України стосовно правовідносин по усиновленню з «іноземним елементом».

69. Колізійні норми щодо сімейних відносин згідно Закону України «Про міжнародне приватне право».

70. Міжнародні багатосторонні договори щодо сімейних правовідносин.

71. Загальна характеристика спадкового права держав.

72. Спадкування за заповітом (національні матеріально-правові норми).

73. Спадкування за законом (національні матеріально-правові норми).

74. Колізійні норми щодо спадкування згідно Закону України «Про міжнародне приватне право».

75. Норми міжнародних договорів у сфері спадкових відносин.

76. Поняття деліктного зобов'язання. Генеральні та сингулярні делікти.

77. Умови настання деліктного зобов'язання в національних правових системах.

78. Окремі деліктні зобов'язання у національних правових системах (зобов'язання з відшкодування шкоди, заподіяної дефектним делінквентом; деліктні зобов'язання, в яких делінквентом є орган влади чи місцевого самоврядування).

79. Окремі деліктні зобов'язання у національних правових системах (відшкодування шкоди, завданої порушенням права на непорушність сфери приватного життя; відшкодування моральної шкоди, що пов'язана з перенесеним особою нервовим чи психічним потрясінням через певні локальні чи глобальні фактори).

80. Поняття статуту деліктного зобов'язання у міжнародному приватному праві. Три різновиди статутів.

81. Колізійні питання деліктних зобов'язань з «іноземним елементом» за законодавством України.

82. Поняття та правова природа міжнародного комерційного арбітражу.
83. Види міжнародних комерційних арбітражі. Постійно діючі міжнародні комерційні арбітражі.
84. Арбітражна угода. Порядок та форма укладення арбітражної угоди. Основні вимоги до арбітражної угоди.
85. Арбітражний розгляд. Контроль і виконання арбітражних рішень.
86. Правове становище Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України.
87. Правове становище Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України.

4. МІЖНАРОДНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ДО ВСІХ ТЕМ КУРСУ

1. Афінська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу від 13.12.1974 р. і Протокол 1976 р. до неї. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_094
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 р. Паризький Акт від 24.07.1971 р. (в ред. 1971 р.) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051
3. Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури від 28.04.1977 р., Будапешт. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_039
4. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21.05.1963 р. з поправками, внесеними Протоколом від 12.09.1997 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_006
5. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. (в ред. 1971р.), Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052
6. Гаазька конвенція о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта 1954 г. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157
7. Гаазька конвенція про деякі питання щодо конфліктів між законами про громадянство від 12.04.1930 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218
8. Гаазька конвенція про право, що застосовується до міжнародної купівлі-продажу товарів від 15.06.1955 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_915
9. Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків - Гаазький акт 28.11.1960 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_132
10. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996 р. та положення Бернської конвенції (1971 р.), на які містяться посилання у Договорі (Договір ВОІВ про авторське право) (1996 р.) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770

11. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми 20.12.1996 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769
12. Договір про закони щодо товарних знаків від 27.10.1994 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_102
13. Договір про патентне право від 1.06.2000 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_002
14. Договір про патентну кооперацію від 19.06.1970 р., Вашингтон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001
15. Європейська конвенція про імунітети держав (ETS №74) від 16.05.1972 р., Базель. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_060
16. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї від ООН 10.12.1946 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
17. Імплементативний протокол між Кабінетом Міністрів України та Урядом Естонської Республіки до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб від 14.01.2015 р., Київ. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/233_001-15
18. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (редакція 2000 року) URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007
19. Конвенція про транснаціональні корпорації від 06.03.1998 р., Москва URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_193
20. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
21. Конвенція держав – учасниць ГУУАМ про взаємне надання допомоги з консульських питань від 7.06.2001 р., Ялта URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_097
22. Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень від 28.05.1999 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_594
23. Конвенція МОП №2 «Про безробіття» від 29.10.1919 р., Вашингтон URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_143
24. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо найгірших форм дитячої праці №182 від 17.06.1999 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2022-14>
25. Конвенція МОП №147 «Про мінімальні норми на торговельних суднах» від 20.10.1976 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_052
26. Конвенція МОП № 133 «Про приміщення для екіпажу на борту судна (додаткові положення)» від 30.10.1976 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_058
27. Конвенція МОП № 158 «Про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця» від 22.06.1982 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005
28. Конвенція МОП «Про скасування примусової праці» від 25.06.1957 р. № 105 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_013

29. Конвенція МОП № 154 «Про сприяння колективним переговорам» від 19.06.1981 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_006
30. Конвенція МОП № 144 «Тристоронні консультації для сприяння застосуванню міжнародних трудових норм» від 1.06.1976 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_175
31. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р., Відень URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003
32. Конвенція ООН про міжнародні змішані перевезення вантажів від 24.05.1980 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_189
33. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України. - 1990 р. - № 1. - Ст. 205.
34. Конвенція ООН про позовну давність в міжнародній купівлі-продажу товарів від 14.06.1974 р., Нью-Йорк. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_002
35. Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності 2004 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e50
36. Конвенція про визнання та приведення до виконання іноземних арбітражних рішень від 10.06.1958 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_070
37. Європейська конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р., Лондон. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112
38. Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) від 9.05.1980 р. згідно з текстом Протоколу змін від 03.06.1999 р., Берн URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_291
39. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм 29.10.1971 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_124
40. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060
41. Конвенція про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод від 04.05.1971 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_003
42. Конвенція про правовий статус біженців від 28.07.1951 р., Женева URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011
43. Конвенція про правовий статус осіб апатридів від 28.09.1954 р., Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232
44. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р., Мінськ // Офіційний вісник України (2005 р.) № 44. Стор. 328. Ст. 2824.
45. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй від 13.02.1946 р., Лейк Саксес, Нью-Йорк. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_150

46. Конвенція про рівноправність громадян країни та іноземців та осіб без громадянства в галузі соціального забезпечення №118 від 28.06.1962 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_017
47. Конвенція про статус і міжнародне облаштування залізниць від 9.12.1923 р., Женева. URL : <http://fingal.com.ua/content/view/561/88/1/1/>
48. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном від 20.06.1956 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_425
49. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973_001
50. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ) від 19.05.1956 р., Женева. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234
51. Конвенція про запровадження системи реєстрації заповітів від 16.05.1972 р., Базель. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_678
52. Конвенція про колізії законів, які стосуються форми заповітів від 05.10.1961 р., Гаага. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424
53. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_002
54. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_135
55. Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_659
56. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_327
57. Європейська конвенція про усиновлення дітей від 27.11.2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a17
58. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів від 05.10.1965 р., Гаага. // Офіційний вісник України (2003 р.) № 46. Стор. 266. Ст. 2419.
59. Конвенція про транснаціональні корпорації від 06.03.1998 р., Москва. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_193
60. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14.04.1891 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_134
61. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 02.12.1961 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856
62. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26.10.1961 р., Рим. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763
63. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043

64. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий на Генеральній Асамблеї ООН 16.12.1966 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
65. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 07.07.1978 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053
66. Монреальська конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень від 25.08.1999 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_594
67. Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15.06.1957 р., переглянута в Стокгольмі 14.07.1967 р. і в Женеві 13.05.1977 р. і змінена 28.09.1979 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_066
68. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20.03.1883 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123
69. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28.06.1989 р., Мадрид. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_583
70. Протокол про затвердження Положення про Раду щодо залізничного транспорту держав-учасниць Співдружності і Положення про дирекцію Ради щодо залізничного транспорту держав-учасниць Співдружності від 13.11.1992 р., Москва. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_693
71. Соглашение о взаимном признании прав и регулировании отношений собственности, 1992 г. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_002
72. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб від 18.06.2007 р., Люксембург URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_851
73. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності від 11.08.1994 р., Київ //Відомості Верховної Ради України. 2001. № 46. Ст. 242.
74. Угода про міжнародне залізничне вантажне сполучення (УМВС) від 01.11.1951 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_011
75. Угода про міжнародне пасажирське сполучення (УМПС) від 01.11.1951 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_014
76. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів від 01.01.1994 р. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/988_003
77. Хартія економічних прав та обов'язків держав від 12.12.1974 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_077
78. Чиказька конвенція про міжнародну цивільну авіацію від 07.12.1944 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_038

5. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ УКРАЇНИ ДО ВСІХ ТЕМ КУРСУ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. //

Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422.

3. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.

4. Кодекс торговельного мореплавства: Закон України від 23.05.1995 р. // Голос України. 1995. № 127-128.

5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.

6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21-22. Ст. 135.

7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради. 2003. № 18-22. Ст. 144.

8. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Додаток до №50. Ст. 375.

9. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 3-4. Ст. 27.

10. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45, №46-47, №48. Ст. 552.

11. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-42. Ст. 492.

12. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.

13. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2011. №48-49. Ст. 536.

14. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон від 16.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 29. Ст. 377.

15. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. №47. Ст. 646.

16. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1991. № 49. Ст. 682.

17. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. №39. Ст. 383.

18. Про товарні біржі: Закон України від 10.12.1991 р. // Відомості Верховної Ради. 1992. № 10. Ст. 139.

19. Про захист прав споживачів: Закон України від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 30. Ст. 379.

20. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 13. Ст. 64.

21. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради. 1994. № 25. Ст. 198.

22. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 19. Ст. 80.

23. Про регулювання товарообмінних (обмінних) операцій в галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. // Відомості Верховної Ради. 1999. № 5. Ст. 44.

24. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. //

Відомості Верховної Ради. 2001. № 5-6. Ст. 30.

25. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13. Ст. 65.

26. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142.

27. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 41. Ст. 197.

28. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2001. № 47. Ст. 251.

29. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 1. Ст. 1.

30. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 р. // Відомості Верховної Ради. 2002. № 15. Ст. 101.

31. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.

32. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 49. Ст. 376.

33. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 09.07.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 47. Ст. 372.

34. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 15. Ст. 232.

35. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 343.

36. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 6. Ст. 147.

37. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 52. Ст. 561.

38. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. // Відомості Верховної Ради. 2006. № 31. Ст. 268.

39. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2008. № 50-51. Ст. 384.

40. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 р. // Голос України від 27.07.2010. № 137.

41. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.

42. Про зайнятість населення: Закон України від 5.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 24. Ст. 243.

43. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. Ст. 179.

44. Про виконавче провадження: Закон України від 2.06.2016 р. // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст. 542.

45. Закон про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. // Відомості Верховної Ради. 2018. № 13. Ст. 69.

46. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 30. Ст. 239.

47. Консульський статут України: затв. Указом Президента України від 02.04.1994 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/127/94>

48. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від 10.06.1993 р. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/198/93>

49. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час урегулювання спорів, розгляду у закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України: Указ Президента України від 25.06.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/581/2002>

50. Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участі іноземного інвестора: затв. Постановою КМ України від 30.01.1997 р. №112 // Офіційний вісник України. 1997. № 6. Ст.41.

51. Порядок прийняття та розгляду Міністерством економіки України документів для отримання індивідуальних ліцензій на здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України від 07.11.2000 р.: затв. наказом Мінекономіки від 07.11.2000 р. № 240 // Офіційний вісник України. 2001. № 5. Ст. 213.

52. Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 21.06.1995 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/444-95-%D0%BF>

53. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 р. // Урядовий кур'єр. 07.03.2012. №44.

54. Про затвердження форм заяв для отримання роботодавцем дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, продовження строку дії дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, внесення змін до дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-2017-%D0%BF#n20>

55. Інструкція про порядок реєстрації представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні від 18.01.1996 р. (у редакції наказу Міністерства економіки України від 15.06.2007 р.) URL :

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0034-96>

56. Порядок надання медичної допомоги іноземцям та особам без громадянства, які постійно проживають або тимчасово перебувають на території України, які звернулися із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, стосовно яких прийнято рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, та компенсації вартості медичних послуг і лікарських засобів, наданих іноземцям та особам без громадянства, які тимчасово проживають або перебувають на території України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121-2014-%D0%BF>

57. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 р. // Офіційний вісник України. 2008. № 79. Ст. 2660.

58. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 р. // Офіційний вісник України. 2007. № 65. Ст. 2516.

59. Про затвердження Переліку захворювань, за наявності яких особа не може бути усиновлювачем: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.08.2008 р. // Офіційний вісник України. 2008. № 82. Ст. 2784.

60. Про затвердження Переліку захворювань, які дають право на усиновлення хворих дітей без дотримання строків перебування на обліку в центральному органі виконавчої влади, до повноважень якого належать питання усиновлення та захисту прав дітей, а також до досягнення дитиною п'яти років: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2011 № 973 // Офіційний вісник України. 2012. №19. Ст. 89.

61. Про порядок та умови прийому громадян України, які проживають за межами України, та іноземців, які бажають усиновити дитину в Україні, для подання ними справ: Наказ Міністерства соціальної політики від 17.11.2011 р. // Офіційний вісник України. 2011. № 97. Ст. 183.

62. Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 р. // Офіційний вісник України. 2000. № 42. Ст. 205.

63. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. // Офіційний вісник України. 2004. № 52. Ст. 3492.

64. Про затвердження Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 року № 1203 // Офіційний вісник України. 2002. №34.

6. ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВСІХ ТЕМ КУРСУ

1. Гайворонський В.М., Жушман В.П. Міжнародне приватне право: навч. Посібник/ За заг. ред. проф. В.М. Гайворонського, проф. В.П. Жушман. К.: Юрінком Інтер, 2015. 368 с.
2. Гетьман-Павлова И. В. Международное частное право: учебник / И. В. Гетьман-Павлова И. В. М.: Эксмо, 2005. 752 с.
3. Гончаренко О. Міжнародне приватне право: навч. посіб. К. : КНТЕУ, 2015. 392 с.
4. Гражданство и свобода передвижения нормативные акты и документы.- М.: Юрид.лит., 1994. – 240 с.
5. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 316 с.
6. Дмитриева Г.К., Довгерт А.С. Международное частное право: Учеб. пособие. М.: Юристь, 1993. 167 с.
7. Довгерт А.С. Очерки международного частного права: Учебник / Харьков «Одиссей», 2007. – 816 с.
8. Звеков В. П. Коллизии законов в международном частном праве / В. П. Звеков. М.: Волтерс Клувер, 2007. 416 с.
9. Звеков В. П. Международное частное право: Курс лекций. М.: Норма-Инфра, 2006. 686 с.
10. Звеков В. П. Обязательства вследствие причинения вреда в коллизионном праве / В. П. Звеков. М.: Волтерс Клувер, 2007. 128 с.
11. Кисіль В. І. Міжнародне приватне право: питання кодифікації К.: Україна, 2000. С. 3-38.
12. Корецький В. М. Очерки англо-американской доктрины и практики международного частного права. М., 1948.
13. Криволапов Б. Позовна давність у міжнародному приватному праві: Навчальний посібник. К.: ІМВ, 2001.147с.
14. Лебедев С.Н. Международный коммерческий арбитраж: компетенция арбитров и соглашение сторон. М., 1988. 344 с.
15. Лунц Л.А. Курс международного частного права. Общая часть. М.: Юрид. лит. 1973.
16. Мальський М.М. Визнання та виконання іноземних арбітражних рішень в Україні. К.: Arzinger & Partners, 2007. 165 с.
17. Мамутов В.К., Чувпило О.О. Господарче право зарубіжних країн. К.: Ділова Україна. 1996.
18. Международное частное право /Под ред. Г.К. Матвеева. К.: Вища школа. 1985.
19. Международное частное право. Учебник. Под ред. Г. К. Дмитриевой. (Авт. предисл. и I гл. Г. К. Дмитриева). - М.: Проспект, 2000.
20. Мережко А.А. Lex Mercatoria: теория и принципы транснационального торгового права. К.: Таксон, 1999. 415 с.

21. История международно-правовых учений [Текст] / А. А. Мережко. - К. : Таксон, 2006. - 492 с.
22. Мережко А.А. Коллизионное право США [Текст] / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2003. - 136 с.
23. Наука международного частного права: история и современность [Текст] / А. А. Мережко ; Университет экономики и права «КРОК». - К. : Таксон, 2006. - 356 с.
24. Наука политики международного права: истоки и перспективы [Текст] / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2009. - 144 с.
25. Введение в философию международного права. Гносеология международного права [Текст] / А. А. Мережко. - К. : Юстиниан, 2002. - 192 с.
26. Міжнародне право: Навчальний посібник / За ред. М.В. Буроменського К.: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
27. Міжнародне приватне право В.Л.Чубарєв. Навчальний посібник. К.: Атіка, 2016. 600 с.
28. Міжнародне приватне право підруч. для студ. юрид. вищ. навч.закл. / за ред. проф. В.П. Жушмана та доц. І.А. Шуміло. Х.: Право, 2011. 320с.
29. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376с.
30. Міжнародне приватне право. навч. посіб. / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. 316 с.
31. Міжнародне приватне право. Науково-практичний коментар Закону / За ред. доктора юридичних наук, проф.. А Довгерта. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 352 с.
32. Міжнародне приватне право: підручник для студ. юрид. вищ.навч. закл. / за ред. проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
33. Мирошниченко В.О. Міжнародне приватне право в схемах і визначеннях. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 152 с.
34. Принципы международных коммерческих договоров (УНИДРУА) / Пер. с англ. Комарова А. С. М, 1996.
35. Притика Ю. Д. Міжнародний комерційний арбітраж: Питання теорії та практики: Монографія. - К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. 516 с.
36. Федияк Г.С. Правосуб'єктність транснаціональних корпорацій у час глобалізаційних процесів (аспекти міжнародного права та міжнародного приватного права): Монографія. К.: Атіка, 2007. 200 с.
37. Федияк Г.С. Цивільно-правова природа транснаціональних корпорацій та їх договорів з приймаючою державою: Монографія. К.: Атіка, 2008. 344 с.
38. Федияк Г.С., Федияк Л.С. Міжнародне приватне право: підручник. Вид. 8-ме, переробл. і допов. Київ : Алерта, 2021. 524 с.
39. Федияк Л.С. Підсудність та юрисдикційний імунітет держави, її органів та представників. Л.: Світ, 1998. 24 с.

40. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Довідник з міжнародного приватного права та міжнародного цивільного процесу. К. : Алерта, 2019. 234 с.
41. Федосеева Г.Ю. Международное частное право: Учебник. М.: Остожье, 1999. 296 с.
42. Хачатурян А. Г. Унификация коллизионных норм в международном частном праве. К.: УМК ВО, 1993.
43. Хєда С.М. Правове регулювання участі іноземних юридичних осіб у цивільних правовідносинах (порівняльно-правовий аспект). К.: Юрінком Інтер, 2005. С. 20-24.
44. Цвайгерт К., Кєтц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: в 2-х т. – том 2. М.: Международные правоотношения, 1998. 512 с.
45. Шмиттгофф К. Экспорт: право международной торговли / Пер. с англ. : Юрид. лит., 1993. 510 с.
46. Щербанова Н.А. Семейные отношения в международном частном праве. М., 1995.
47. Юлдашев О. Х. Міжнародне приватне право: Теоретичні та прикладні аспекти. К.: МАУП, 2004. 576 с.
48. Cheshire, North & Fawcett: Private International Law // <http://www.amazon.co.uk/Cheshire-North-Fawcett-Private-International/dp>
49. Закон Албании о международном частном праве № 10428 от 2.06.2011 г. (на русском языке) // Журнал Международного частного права. 2012. № 2 (76). С. 1-26. Перевод Зеньковича Д.И. <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE>
50. Закон Бельгии О Кодексе международного частного права от 16.06.2004 г. (на русском языке). Перевод Баутисты А., Мельникова А., Шестаковой К. // Журнал Международного Частного Права. 2008. № 2 (60). С. 38-81.
51. Закон Италии «Реформа Итальянской системы международного частного права» от 1995 г. (на русском языке) // Международное частное право: Иностранное законодательство / Предисл. А. Л. Маковского; сост. и научн. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. Москва, 2000. С. 322-341.
52. Закон Польши о международном частном праве от 4.02.2011 г. (на русском языке) // Журнал Международного Частного Права. 2012. № 2 (76). С. 53-69. Перевод Д. И. Зеньковича <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE>
53. Закон Швейцарии о международном частном праве от 1987 г. (на русском языке) // Иностранное законодательство / предисл. А. Л. Маковского; сост. и научн. ред. А. Н. Жильцов, А. И. Муранов. Москва, 2000. «Статут». С. 628-673.
54. Закон Чехии № 91/2012 «О международном частном праве» (на русском языке) от 25.01.2012 г. URL: <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE>
55. Гражданский кодекс Испании от 24.07.1889 г., в ред. 2.07.2013 г. (выдержки на русском языке) // Международное частное право: Иностранное законодательство / предисл. А.Л. Маковского; сост. и научн. ред. А.Н. Жильцов, А.И. Муранов. Москва, 2000. «Статут». С. 1-38.

56. Гражданский кодекс Нидерландов от 2011 г. Книга 10 Международное частное право (на русском языке, выдержки): пер. Горковенко А., Кондрашова Н. URL: <https://pravo.hse.ru/intprilaw/EE>

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Верховна Рада України – <http://portal.rada.gov.ua>.
2. Верховний Суд України –
<https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/kontakts/>
3. Вища рада правосуддя – <https://hcj.gov.ua/>
4. Касаційний адміністративний суд України –
https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_adm/
5. Касаційний господарський суд –
https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_gosp/
6. Касаційний цивільний суд –
https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_cil/
7. Європейський суд з прав людини – <http://www.echr.coe.int/echr>.
8. Єдиний державний реєстр судових рішень – <http://reyestr.court.gov.ua/>
9. Конституційний Суд України – <http://www.ccu.gov.ua/uk/index>.
10. Національна академія наук України (головний портал) –
<http://www.nas.gov.ua/Pages/default.aspx>.
11. Національна академія правових наук України –
<http://www.aprnu.kharkiv.org>.
12. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України – <http://www.niss.gov.ua>.
13. Президент України (офіційне інтернет-представництво) –
<http://www.president.gov.ua>.
14. Судова влада – <http://www.court.gov.ua>.
15. Урядовий портал (єдиний веб-портал органів виконавчої влади України) – <http://www.kmu.gov.ua/control>.
16. Міжнародна організація праці – [http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm](http://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm).
17. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського –
<http://www.nbuv.gov.ua/>